

Položaj i uloga običnog umješača u parnici

UDK: 347.921.3

Sažetak

U ovom smo radu pokušali, sintezom teorijskih odrednica te navođenjem brojnih slučajeva iz sudske prakse, dati cjelokupni prikaz instituta „obični“ umješač u parnici. Nakon uvodnog dijela, problematizira se pitanje (ne)posjedovanja pravnog interesa i ostalih pretpostavaka koje moraju biti ispunjene da bi treća osoba uopće mogla intervenirati, te se razmatra pravni položaj „običnog“ umješača u parnici. Također se obrađuje pitanje davanja izjave za stupanje u parnicu i u vezi s tim (ne) donošenje posebne odluke o intervenciji. Razmatraju se i radnje koje „obični“ umješač (ni)je ovlašten poduzimati te učinak tih radnji u odnosu na stranku kojoj se pridružio. Treći dio rada posvećen je pitanju djelovanja specifičnog procesnopravnog učinka na umješača, tzv. intervencijskog učinka i značaju koji potonji ima u praksi. S tim u vezi problematizira se pitanje subjektivnih i objektivnih granica gore spomenutog učinka. U radu se navode, i analiziraju u kratkim crtama, drugi zakonski tekstovi u kojima institut „običnog“ umješača ima značajnu ulogu. Naposljetku, kao najdiskutabilnije se nameće pitanje snošenja i naknade troškova „običnog“ umješača po načelima *causae* i *culpa*.

Ključne riječi: „obični“ umješač, intervencija, pravni interes, izjava o miješanju, intervencijski učinak (efekt), troškovi

1. Uvod

Umješači ili intervenijenti su osobe koje sudjeluju u tuđoj parnici, a priroda odnosa koji ih povezuju sa strankama te priroda interesa koji se u parnici štite, generira njihovu pravnu situaciju koja ni u kojem slučaju nije jedinstvena. Naš pravni sustav poznaje 3 vrste umješača, a predmet razmatranja u ovom radu biti će prvenstveno položaj i uloga običnog umješača. „Obični“ iz razloga kako bi se na adekvatan način napravila distinkcija spram umješača s položajem jedinstvenog suparničara i tzv. umješača sui generis. Treba napomenuti, kada se u radu bude koristio pojam „umješač“ da se misli na tzv. običnog umješača.

Dakle, uz stranke u parničnom postupku sudjeluju i ostali sudionici na koje se, posredno ili neposredno, reflektira konačni ishod parnice i utječe na njihovu pravnu sudbinu. Oskudnost pravne literature u nas, implicira tezu kako u praksi nema potrebe za dodatnim razjašnjenjima problematike procesnog instituta umješač. Da li stanovita diskrepancija

oko pojedinih pitanja vezanih za pojam intervencije ipak postoji i kakvog je intenziteta, izložiti ćemo u ovom radu. U složenim pravnim odnosima koji podrazumijevaju veći broj stranaka, često postoji pravni interes trećih osoba da se kao intervenijenti uključe u parnicu kako bi svojim procesnim aktivnostima, u granicama koje im dopušta zakon, utjecali na svoju pravnu sudbinu. Do kojih granica sežu ovlasti umješača u parnici i jesu li one primjerene u odnosu na pravnu poziciju koju ima? U velikoj bi većini slučajeva i sudu bilo korisno da treće osobe interveniraju u parnicu, kako bi se dobio čim jasniji uvid u strukturu tih složenih pravnih odnosa. Upravo kroz razne oblike jamstava, vjerovničko-dužničkih odnosa, cesija, osiguranja, uloga umješača dobiva svoj praktični značaj.

Institut običnog umješača reguliran je prvenstveno Zakonom o parničnom postupku (u daljnjem tekstu: ZPP)¹ i to čl. 206. – 209. i čl. 209a. No, u ostalim zakonskim tekstovima kao što su: Obiteljski zakon (u daljnjem tekstu: ObZ)², Pomorski zakonik (u daljnjem tekstu: PZ)³, Zakon o suzbijanju diskriminacije (u daljnjem tekstu: ZSD)⁴, Zakon o trgovačkim društvima (u daljnjem tekstu: ZTD)⁵ i dr., spominju se također odredbe o intervenciji koje kao *lex specialis* imaju prednost u primjeni nad ZPP-om. Za potrebe ovog rada, kratko će biti komentirana specifična uloga umješača prema odredbama ZSD-a te (ne)mogućnost umješača da podnosi zahtjev za zaštitu suđenja u razumnom roku.

U jednom će poglavlju biti obrađen i specifični učinak pravomoćne sudske presude na umješača, tzv. intervencijski efekt. Staro rimsko pravilo po kojem je pravomoćna presuda donesena među strankama, za treće *res inter alios acta*, u ovom slučaju ne vrijedi. Koje su objektivne granice tog učinka, tko se na njega može pozvati, te koje se uopće pretpostavke moraju ispuniti kako bi stranka mogla istaknuti taj učinak, samo su neka od pitanja koja će biti obrađena.

Naposlijetku će biti riječi i o naknadi troškova s posebnim osvrtom na umješača. Kada će biti aktivno, a kada pasivno legitimiran za naknadu i da li se umješača može na nešto obvezati, odnosno da li mu se može nešto dosuditi? Na ta i mnoga druga pitanja pokušati ćemo dati odgovor kroz nadolazeće izlaganje.

2. Obični umješač kao treća osoba u parničnom postupku

2.1. Pojam i svrha miješanja

Miješanje, odnosno intervencija dolazi od latinske riječi *intervenio*, što znači - doći među, miješati se u što. Treća osoba ima vlastito pravo samoinicijativno se uključiti u parnicu, pomažući jednoj od stranaka da uspije u sporu, a ujedno štiteći svoju pravnu poziciju.⁶ U tom smislu govorimo o pomoćnoj funkciji miješanja, a jedan od primjera na koji umješač štiti svoju pravnu poziciju je, u slučaju uspjeha u sporu, isključivanje primarne odgovornosti stranke kojoj se pridružio u svrhu isključivanja svoje kasnije akcesorne odgovornosti.⁷ Procesna disciplina stranke kojoj se umješač pridruži svakako se

¹ Nar. nov., br. 53/91, 91/92, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 2/07 – Odluka USRH, 84/08, 96/08 – Odluka USRH i 123/08 – ispr.

² Nar. nov., br. 116/03, 17/04, 136/04 i 107/07.

³ Nar. nov., br. 181/04, 76/07, 146/08.

⁴ Nar. nov., br. 85/08.

⁵ Nar. nov., br. 111/93, 34/99, 121/99 – vjerodostojno tumačenje, 52/00 – Odluka USRH, 118/03, 107/07, 146/08 i 137/09.

⁶ U tom smislu Kaleb, Zorislav, *Pravni interes umješača kao pretpostavka za miješanje u parnicu*, HPR, 2001. god., str. 102.

⁷ Dika, Mihajlo, *Građansko parnično pravo: Stranke, njihovi zastupnici i treći u parničnom postupku*, 4. knjiga, Zagreb, 2008. god., str. 268.; vidi i: Pavlović Mladen, *Značaj sudjelovanja trećih osoba u parnici*, HGR, 2000. god., str. 66.

povećava, te će stranka itekako morati biti oprezna pri poduzimanju svojih procesnih radnji s jedne, kao i omogućavanju umješaču da poduzima radnje s druge strane. Naime, kontrolirajući radnje svoje stranke i poduzimajući povoljne radnje, umješač će se u eventualnoj idućoj parnici moći „obraniti“ od regresnog zahtjeva stranke kojoj se pridružio u prvotnoj parnici, a sada tužitelja, isticanjem prigovora nesavjesnog vođenja parnice, a sve to ukoliko je stranka u prvotnoj parnici zanemarivala povoljne radnje umješača, odnosno onemogućavala njihovo poduzimanje.⁸ Dakle, umješač ne samo da pomaže stranci uspjeti u parnici, već i kontrolira njezine radnje čime je ujedno i dodatno motivira.⁹

Ergo, dopuštanjem miješanja, običnom se umješaču omogućava uključivanje u parnicu između drugih osoba s pravom poduzimanja određenih radnji, iz razloga što će se ishod te parnice posredno odraziti na njegove pravne odnose.¹⁰

2.2. Pravni položaj i definicija pojma „obični umješač“

Prema strogoj zakonskoj definiciji, osoba koja ima pravni interes, da u parnici koja teče među drugim osobama jedna od stranaka uspije, može se pridružiti toj stranci. (arg. ex. čl. 206. st.1. ZPP). Kada bi željeli dodatno teorijski definirati pojam običnog umješača, tada moramo razlikovati stvarnu (legitimacijsku) s jedne i „čistu“ procesnu definiciju s druge strane.¹¹ Legitimacijska bi ustvari bila gore navedena zakonska definicija, ukoliko uzmemo da umješač ima legitimacijsku osnovu za miješanje - pravni interes. U slučaju da se u parnici još i verificira postojanje pravnog interesa od strane umješača, tada govorimo o stvarno intervencijski legitimiranom umješaču.¹² S druge strane, prema tzv. „čistoj“ procesnoj definiciji, obični bi umješač bio osoba koja prijavljuje miješanje u određenu parnicu, neovisno o tome je li ovlašten, odnosno neovisno o tome tvrdi li da posjeduje pravni interes. U tom bi smislu, kao običnog umješača trebalo smatrati i osobu kojoj će miješanje biti uskraćeno.¹³

Bitno je napomenuti da obični umješač nije stranka, niti ima položaj stranke u parničnom postupku te se sukladno navedenom može kretati samo u granicama zahtjeva što ih je istaknula stranka kojoj se pridružio. On ne može poduzimati radnje kojima se disponira tužbenim zahtjevom i procesnim ovlaštenjima od kojih zavisi tijek parnice.¹⁴ Budući da zakonom nisu predviđena brojčana ograničenja oko sudjelovanja umješača u postupku, treba uzeti da u parnici može sudjelovati i više od jednog umješača na svakoj od strana.

Mogli bismo reći kako je sam pravni položaj umješača dvojako određen: vremenski, trenutkom stupanja u parnicu, na način da mora preuzeti parnicu u onom stanju u kakvom se nalazi u vrijeme njegova miješanja u parnicu (arg. ex. čl. 208. st.1. ZPP), što praktično znači da bi u odnosu na njega djelovale sve prekluzije do kojih je u međuvremenu došlo i okolnošću da je on ipak samo osoba kojoj je primarna intencija i ovlast da pomogne jednoj od stranaka uspjeti u sporu.¹⁵ Pojednostavljeno govoreći, običnog bismo umješača mogli definirati kao produženu ruku stranke kojoj se pridružio. Parnične radnje poduzima u svoje ime, a imaju učinak za stranku ukoliko ih ona ne ospori (arg. ex. čl. 208. st. 4. ZPP).

⁸ O intervencijskom učinku pravomoćne sudske presude, *amplius infra ad loc.* 3.1.

⁹ Dika, Mihajlo, *loc. cit.*; Kaleb, Zorislav, *loc. cit.*; U §66 njemačkog Zivilprozessordnung (u daljnjem tekstu: ZPO) težište je na pomoćnoj funkciji miješanja.

¹⁰ U tom smislu Pavlović, *op. cit.* (bilj. 7), str. 63.

¹¹ U tom smislu, Dika, Mihajlo, *op. cit.* (bilj. 7), str. 267.

¹² Ibid.

¹³ Ibid. O postupku odlučivanja o dopustivosti/osnovanosti prijedloga za miješanje vidi *infra ad loc.* 2.5.

¹⁴ U tom smislu Kaleb, Zorislav, *loc. cit.*, i Pavlović, Mladen, *op. cit.* (bilj. 7), str. 67.; O radnjama koje je umješač ovlašten poduzimati *infra ad loc.* 2.6.

¹⁵ U tom smislu Dika, Mihajlo, *loc. cit.*

Uvriježeno je shvaćanje u pravnoj teoriji kako obični umješač nema procesnih dužnosti niti procesnih tereta pa propuštanje poduzimanja neke pravne radnje ne može imati negativnih posljedica za stranku kojoj se pridružio.¹⁶

Stranke i umješači su dužni pred sudom govoriti istinu i savjesno se koristiti pravima koja su im priznata ovim zakonom (čl. 9. ZPP). Lažni iskaz je u čl. 303. KZ-a propisan kao kazneno djelo za koje je propisana i kazna zatvora. Iako se umješač izrijeckom ne spominje u gore navedenom članku KZ-a, trebalo bi argumentum a maiori ad minus, a fortiori zaključiti da se ta odredba odnosi i na njega.

Bitno je napomenuti kako i umješač ima pravo sudjelovati pri poduzimanju svih radnji u postupku. Isključenje javnosti na njega se ne odnosi budući da je obuhvaćen krugom osoba za koje vrijedi pravilo o stranačkoj javnosti (arg. ex. čl. 308. st. 1. ZPP). Ukoliko je sposoban dati obavijesti o činjenicama koje se dokazuju¹⁷, obični bi umješač bio dužan odazvati se pozivu kao svjedok i naposljetku svjedočiti o nekom događaju (arg. ex. čl. 235. ZPP). Kao osoba koja sudjeluje u postupku, a u podnesku ili na ročištu vrijeđa, ometa ili se ne pokorava naredbama suda, obični bi umješač mogao biti opomenut ili kažnjen novčanom kaznom pa i udaljen s ročišta (arg. ex. čl. 318. st. 1. ZPP). Treba uzeti kako bi se ročište moglo održati i bez njegove prisutnosti ukoliko bude udaljen iz sudnice (arg. a fortiori čl. 318. st. 2. ZPP).

2.2.1. Umješač s položajem jedinstvenog suparničara

Iako je težište ovog rada usmjereno na pojam običnog umješača, smatramo neophodnim ukazati na osnovne razlike između ovih dviju kategorija intervenijenata kako bismo dobili kompletnu sliku o položaju i ovlaštenjima istih. Okolnost da treća osoba nije bila ugovorna strana u nekom pravnom odnosu te neispunjenje pretpostavki iz čl. 201. ZPP, osnove su razlikovanja između ovih dviju kategorija umješača. Naime, prema umješaču s položajem jedinstvenog suparničara, spor se mora riješiti na jednak način prema njemu i stranci kojoj se pridružio. To iz razloga što se, bilo prema zakonu ili zbog prirode pravnog odnosa, oni smatraju jednom parničnom strankom. (arg. ex. čl. 201. ZPP u vezi sa čl. 209. ZPP). Dakle, na umješača s položajem jedinstvenog suparničara presuda će djelovati izravno, jednako kao i prema stranci kojoj se pridružio, čime dolazimo do zaključka kako on ne bi imao mogućnosti od sebe otkloniti intervencijski učinak donesene presude.¹⁸ Stranka kojoj se takav umješač pridruži ne može poduzimati materijalne procesne dispozicije, a niti radnje kojima disponira procesnim ovlaštenjima od kojih zavisi tok parnice ako se s takvim radnjama ne suglasi i umješač.¹⁹

Umješač s položajem jedinstvenog suparničara može podnijeti izvanredni pravni lijek i u parnici u kojoj do nastupanja pravomoćnosti odluke o tužbenom zahtjevu nije sudjelovao kao umješač (arg. ex. čl. 209. st. 2. ZPP). Rokovi bi za stranku i umješača s položajem jedinstvenog suparničara tekli odvojeno, što bi praktično značilo da rok za žalbu ovakvom umješaču teče od dana kad mu je dostavljena prvostupanjska presuda (arg. ex. čl. 202. i čl. 209. st. 1. ZPP). Budući da ima status jedinstvenog suparničara, ovakav bi se umješač mogao saslušati samo kao stranka, te mu svakako treba dostavljati sve pozive i pismena u parnici.²⁰

¹⁶ U tom smislu Pavlović, Mladen, *loc. cit.*; vidi i Dika, Mihajlo, *op. cit.* (bilj. 7), str. 275.

¹⁷ Umjesto riječi „dokazuju“ trebalo bi stajati „utvrđuju“.

¹⁸ O nepravilnosti takvog rješenja više u: Dika, Mihajlo, *op. cit.* (bilj. 7), str. 289.

¹⁹ U tom smislu: Triva, Siniša; Dika, Mihajlo, *Građansko parnično procesno pravo*, 7. izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Zagreb, lipanj 2004. god., str. 456.

²⁰ U tom smislu Triva, Dika; *loc. cit.*

S obzirom na ovlaštenje da poduzima i radnje koje su u suprotnosti s radnjama stranke kojoj se pridružio, a budući da ima položaj stranke u parnici, umješač s položajem jedinstvenog suparničara bio bi dužan naknaditi protivnoj stranci troškove po načelu *causae* (arg. ex. čl. 154. ZPP), a treba uzeti i po načelu *culpa*e (arg. ex. čl. 156. ZPP).²¹

2.2.2. Umješač *sui generis*

Kod umješača *sui generis* radi se o specifičnim slučajevima u kojima određena tijela u postupcima imaju neke posebne ovlasti koje ih razlikuju od običnih umješača s jedne i umješača s položajem jedinstvenih suparničara s druge strane. U ZPP-u je do Novele 2003. god. bilo predviđeno sudjelovanje državnog odvjetnika u svojstvu umješača *sui generis* (nekadašnji čl. 205. ZPP). Taj je institut napušten jer se navodno nije potvrdio u praksi.²² Umješača *sui generis* još nalazimo u ObZ-u u vidu centra za socijalnu skrb i od nedavno u ZSD-u.²³

2.3. Trenutak stupanja u parnicu

Da bi treća osoba uopće intervenirala u tuđu parnicu, prvo treba podnijeti izjavu o miješanju.²⁴ Tim činom treća osoba prijavljuje svoje miješanje u parnicu. Izjavom o stupanju u parnicu koju umješač može dati na ročištu ili pismenim podneskom (čl. 206. st. 3. ZPP), on stječe pravni status umješača, a da mu za to nije potrebna posebna sudska odluka osim u slučaju kad druga strana ospori osnovanost miješanja.²⁵

Treba uzeti kako se izjavu može dati i u podnesku kojim treća osoba poduzima parničnu radnju koju je stranka propustila ili u zajedničkom podnesku s glavnom strankom, te usmeno na zapisniku za vrijeme ročišta.²⁶ Smatramo da bi u izjavi umješač morao detaljno supstancirati činjenične navode i dokazne prijedloge da se na nesumnjiv način može izvesti zaključak kako će umješačeva prava i obveze zavisiti od toga kako će biti presuđeno u parnici između drugih osoba. Naime, trebalo bi uzeti da se kod odlučivanja

²¹ O diskrepanciji teorije i prakse u pogledu troškova sudjelovanja običnog umješača u parnici *amplius infra ad loc.* 5.2. U pogledu umješača s položajem jed. suparničara potrebno je istaknuti kako se u literaturi zauzima stajalište kako on kao i stranka kojoj se pridružio mogu biti „osuđeni“ na naknadu parničnih troškova. Međutim, sudska praksa (VS, Rev 2139/89 od 29.5.1990. i VS, Rev 2552/99 od 4.2.2003.) zauzima suprotno stajalište po kojem dužnost naknade parničnih troškova ne može teretiti niti takvog umješača. U Austriji literatura niječe obvezu naknade dok judikatura uzima da obveza postoji. O tome: Grbin, Ivo, *Troškovi parničnog postupka*, Organizator, Zagreb, 2008. god., str.20.

²² U tom smislu Triva, Dika; *op. cit.* (bilj. 19), str. 457.

²³ O intervenciji u ObZ-u i ZSD-u vidi *amplius infra ad loc.* 4.4. i 4.5.

²⁴ U pravu je Dika kad upozorava da se i kod miješanja mora napraviti distinkcija između akta kojim se prijavljuje miješanje (podnesak) i zahtjeva za odobrenje miješanja koji taj podnesak sadrži. U pravnoj terminologiji zbog bogatstva jezičnog izričaja u upotrebi su i pojmovi prijava za miješanje, a ZPP koristi pojam „izjava o stupanju u parnicu“ kojeg treba shvatiti kao sinonim pojmu „izjava o miješanju“. Pod izjavom o miješanju najčešće se misli na podnesak. Takva šarolikost izraza može stvoriti konfuziju pa bi se zbog pravne sigurnosti trebalo držati zakonskog određenja tog pojma. Tako smatra i Visoki trgovački sud u rješenju PŽ-4462/07-3 gdje, između ostalog, upozorava prvostupanjski sud da se koristi pojam izjava o miješanju, a ne prijedlog za miješanje. Kod odlučivanja o miješanju bi stoga bilo ispravno govoriti o odbacivanju prijave za miješanje kao akta i odbijanje intervjenskog zahtjeva kao petita sadržanog u tom aktu.

²⁵ U tom smislu Boić, Vitomir, *Osiguranik kao umješač*, Osiguranje, Zagreb, 2009. god., str. 39. *A contrario ad loc.* 2.5. Ukoliko uzmemo da se tek podnošenjem izjave stječe status umješača, preciznije bi bilo do tog trenutka koristiti termin „treća osoba“ za nekoga tko želi intervenirati u tuđu parnicu. U čl. 206. st. 2. i 3. ZPP koristi se pojam „umješač“ za osobu koja još nije dala izjavu o stupanju u parnicu što smatramo pogrešnim.

²⁶ Kaleb, Zorislav, *op. cit.* (bilj. 6), str. 103.

o dopuštenosti i osnovanosti miješanja radi o incidentalnom postupku²⁷ gdje je odluka o (ne)postojanju pravnog interesa glavno pitanje. Budući da o postojanju pravnog interesa ovisi osnovanost zahtjeva za intervencijom, smatramo kako se tu radi o meritornoj pretpostavci za koju mora postojati izvjesnost o egzistenciji i sadržaju određene činjenice. Kao što ćemo infra vidjeti u stajalištima VTS-a, pravni interes umješač mora dokazati pa, kako u teoriji tako i u praksi, postoji razlika između pravnog interesa kojeg „posjeduje“ stranka i interesa umješača. Svakako bi bilo korisno da umješač dokaže postojanje materijalnopravnog odnosa iz kojeg crpi svoj interes za miješanje.²⁸ O toj problematici amplius infra ad. loc. 2.4.2.

Glede samog vremenskog trenutka stupanja u parnicu, ZPP u čl. 206. st. 2. ističe kako umješač može stupiti u parnicu u tijeku cijelog postupka sve do pravomoćnosti odluke o tužbenom zahtjevu, te u tijeku postupka nastavljenog podnošenjem izvanrednog pravnog lijeka. Pravna teorija je zauzela stajalište kako bi prijavljivanje intervencije, iz razloga procesnog oportuniteta, trebalo dopustiti već od podnošenja tužbe sudu barem kad se radi o stupanju u parnicu na strani tužitelja.²⁹ Samu odluku o miješanju moglo bi se donijeti tek nakon zasnivanja parnice jer se taj trenutak podudara sa mogućnošću protivnika da se izjasni o intervenciji.³⁰ Drugi dio odredbe čl. 206. st. 2. ZPP treba shvatiti u smislu kako bi se umješač mogao pridružiti nekom drugom ovlaštenom podnositelju izvanrednog pravnog lijeka, a da ne bi on sam bio ovlašten uključiti se u postupak tek podnošenjem istog (arg. ex čl. 206. st. 2. i čl. 208. st. 2. ZPP). „Nije dopuštena revizija osobe koja tek izjavljivanjem revizije želi kao obični umješač stupiti u parnicu“.³¹

Glede nadležnosti oko zaprimanja prijave za miješanje, prevladava shvaćanje kako bi se intervencija trebala uvijek prijavljivati prvostupanjskom sudu neovisno o stadiju u kojem se postupak nalazi. Takav stav bi trebalo relativizirati iz razloga procesne ekonomije, odnosno sprečavanja nepotrebnog odugovlačenja postupka. Naime, potpuno je nesvrshodno ukoliko se spis povodom žalbe nalazi na drugostupanjskom sudu ili povodom izvanrednog pravnog lijeka na Vrhovnom sudu, da prvostupanjski sud zatraži povrat spisa i odluči o osnovanosti miješanja pa potom spis ponovno vraća tijelu koje odlučuje o pravnom lijeku.³²

²⁷ Incidentalni (uzgredni) postupak koji se vodi na periferiji odluke o glavnoj stvari je postupak u kojem se kao subjekti u parnici mogu pojaviti treće osobe kad se odlučuje o njihovim zahtjevima za sudjelovanje u postupku, naknadu troškova i sl. Te treće osobe (u našem slučaju umješač) u takvim postupcima imaju procesni položaj stranke. Triva; Dika, *op. cit.* (bilj. 19), str. 300.

²⁸ Kaleb, str. 103., navodi kako je riječ o procesnoj pretpostavci, dok Dika, str. 270., govori o pravnom interesu kao meritornoj pretpostavci, ali dalje navodi kako ga je dovoljno učiniti vjerojatnim. Tome u prilog bi govorio procesni oportunitet, ali ukoliko prihvatimo stajalište da se ipak radi o meritornoj pretpostavci, shodno tome bi i uvjerenje suda o njegovom postojanju trebalo biti izvjesno, kad se o miješanju odlučuje u incidentalnom postupku kao o glavnom pitanju.

²⁹ Dika, Mihajlo, *op. cit.* (bilj. 7), str. 268.; vidi i: Kaleb, Zorislav, *op. cit.* (bilj. 6), str. 102. Strogo tumačeći zakonsku odredbu, proizlazilo bi kako se miješanje može prijaviti tek od trenutka kada parnica počinje teći (litispencija).

³⁰ O konkluzivnosti prijave miješanja *amplius infra ad loc.* 2.5.

³¹ Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev 2216/95 od 5.10. 1999. (citirano prema: Grbin, Ivo, *Zakon o parničnom postupku. 4. dopunjeno izdanje*, Zagreb, Organizator, 2006., str. 200.); a *contrario*: „Umješač može samostalno podnijeti izvanredni pravni lijek samo onda ako je stupio u parnicu do pravomoćnosti odluke o tužbenom zahtjevu.“

³² U tom smislu Kaleb, Zorislav, *op. cit.* (bilj. 6), str. 103., a i u odluci VSRH, Rev 244/07-2 od 11.7.2007. Vrhovni sud je uz presudu donio i rješenje kojim se prihvaća sudjelovanje V.B. kao umješača na strani I-tužitelja. Umješač se u tom slučaju pridružio osobi ovlaštenoj za podnošenje revizije te dao izjavu o stupanju u parnicu o kojoj je VSRH i odlučio, ne čekajući da odluku o tome donese prvostupanjski sud.

U §70 ZPO jasnije je propisan postupak odlučivanja o podnesku umješača. Ide se za tim da odlučuje ono tijelo kod kojeg se miješanje prijavljuje. Tako se spominje *Prozessgericht* (treba uzeti da se radi o našem prvostupanjskom sudu) i *Rechtsmittelgericht* (kod nas drugostupanjski i revizijski sud).

Prethodno smo spomenuli kako izjava o miješanju u širem smislu treba sadržavati i intervencijski zahtjev u kojem se obrazlaže postojanje pravnog interesa. Nadalje, takva bi izjava trebala sadržavati i točnu oznaku spisa i stranaka u postupku, činjenične navode, zahtjev da treća osoba želi stupiti u parnicu i sudjelovati kao umješač u konkretnoj parnici.³³ Način davanja izjave o miješanju generira daljnje postupanje suda. Dužnost je suda dostaviti podnesak umješača objema parničnim strankama, a ako je izjava dana na ročištu, prijepis tog dijela zapisnika dostavit će se samo onoj stranci koja je s ročišta izostala (arg. ex. čl. 206. st. 4. ZPP). Treba uzeti da bi nepostupanje suda po ovoj odredbi u pravilu rezultiralo relativno bitnom povredom odredbi parničnog postupka ukoliko je taj propust bio ili mogao biti od utjecaja na donošenje zakonite i pravilne presude (arg. ex. čl. 354. st. 1. ZPP). Dakle, procjena o tome da li je u konkretnom slučaju došlo do relativno bitne povrede u diskreciji je suda.³⁴

2.4. Dopustivost i osnovanost zahtjeva za intervencijom

Nakon što smo se dotaknuli pojma, pravnog položaja i trenutka stupanja umješača u parnicu, sada dolazimo do dijela u kojem govorimo o pretpostavkama koje umješač mora „posjedovati“ kako bi verificirao svoj položaj u parnici. Vidjeti ćemo što se događa ukoliko te pretpostavke nedostaju, kakve odluke sud može donijeti u vezi intervencije, te stajališta sudske prakse u definiranju standarda pravni interes.

S teorijskog gledišta, postoje dvije vrste pretpostavki običnog miješanja: procesne i meritorne.³⁵

2.4.1. Procesne pretpostavke

Procesne su one pretpostavke o čijem postojanju ovisi dopustivost zahtjeva za intervencijom. Poblizje ćemo ih analizirati svrstavajući ih u 5 skupina: stranačka sposobnost i uredno zastupanje, postojanje parnice kod drugih osoba, procesno ovlaštenje za podnošenje izjave o miješanju, pravodobnost intervencije te nepostojanje negativnih procesnih pretpostavki.

³³ Boić, Vitomir, *loc. cit.*; vidi i Crnić Ivica, *Parnični postupak u praksi*, Narodne novine, Zagreb, 1987., str. 292.; §70 ZPO u nastavku navodi kako se podnesak, kojim treća osoba prijavljuje miješanje, dostavlja objema strankama i mora sadržavati: naziv stranaka i spora, preciznu izjavu p. interesa kojeg umješač posjeduje i izjavu (očitovanje) o intervenciji.

³⁴ Tako u odluci VTS, PŽ-3217/05-3, između ostalog stoji: ...“Podnesak umješača dostavlja se objema parničnim strankama, a ako je izjava umješača dana na ročištu, prijepis tog dijela zapisnika dostavit će se samo onoj stranci koja je izostala s ročišta. Iz spisa proizlazi da je Croatia osiguranje d.d. Zagreb podneskom od 24. rujna 2002. godine prijavila svoje miješanje u parnicu i to nakon što je u predmetnom postupku donijeta prvostupanjska presuda i nakon što je predmet po žalbi upućen na drugostupanjski sud na rješavanje. Doista je prvostupanjski sud propustio podnesak Croatia osiguranja d.d. Zagreb dostaviti tuženiku na očitovanje, čime je postupio suprotno odredbi čl. 206. st. 4. ZPP-a. No međutim, ovaj sud smatra da počinjena povreda nije bitna povreda postupka iz čl. 354. st. 1. ZPP-a, jer nije utjecala na ishod spora...“ U drugoj odluci VTS, PŽ-4462/07-3 nalazi kako nedostavljanje može utjecati na odluku: ...“Na prvom ročištu za glavnu raspravu održanom 26. travnja 2007. nazočili su tužitelj i VOLKSBANK d.d. Zagreb koja je dala izjavu o miješanju u parnicu na strani tuženika sukladno zakonu. Tužitelj se nije protivio miješanju, a tuženik nije nazočio ročištu pa je zapisnik s ročišta trebalo dostaviti tuženiku prije odlučivanja o miješanju u parnicu. Budući da zapisnik s ročišta sud nije dostavio tuženiku što je moglo biti od utjecaja na donošenje zakonite i pravilne odluke o dopuštenju umješaču da sudjeluje u parnici na strani tuženika počinjena je bitna povreda odredaba postupka iz čl. 354. st. 1. u vezi s čl. 206. st. 4. ZPP-a što žalitelj osnovano ukazuje...”

³⁵ Dika, Mihajlo, *loc. cit.*; vidi i: Boić, Vitomir, *op. cit.* (bilj. 25), str. 37.

2.4.1.1. Stranačka sposobnost i uredno zastupanje

Sukladno čl. 209.a ZPP, odredbe toga zakona koje se referiraju na stranačku i parničnu sposobnost, na odgovarajući se način primjenjuju i na umješača. Praktično to znači kako će obični umješač kao fizička ili pravna osoba morati biti stranački sposobna.³⁶ Budući da u teoriji prevladava shvaćanje kako sve fizičke i pravne osobe imaju pravnu sposobnost samim time su i stranački sposobne. Problem bi mogao nastati kada bi se u parnicu htio umiješati neki entitet koji nema pravne sposobnosti. Odredba prema kojoj bi sud priznao jus standi in judicio entitetima koji nemaju stranačke sposobnosti u konkretnoj parnici trebalo bi analogno primijeniti i na običnog umješača na način da bi sud u svakom pojedinom slučaju ocjenjivao da li neki entitet udovoljava bitnim uvjetima za stjecanje stranačke sposobnosti u konkretnoj parnici (arg. per analogiam čl. 77. st. 3. ZPP u vezi s čl. 209. a ZPP). Tome u prilog govori odredba čl. 21. st. 1. ZSD-a u kojoj se izričito naznačuje mogućnost da u postupku povodom diskriminacijske tužbe interveniraju „tijelo, organizacija, ustanova, udruga ili druga osoba“, što bi značilo da se za miješanje priznaje stranačka sposobnost i oblicima organiziranja koji nemaju pravnu sposobnost.³⁷

S druge strane umješač može, ali ne mora biti parnično sposoban. U slučaju nedostatka parnične sposobnosti, umješača će kao fizičku osobu zastupati njegov zakonski zastupnik, odnosno organ zastupnik kad se radi o pravnoj osobi (arg. ex. čl. 80. ZPP). Umješač bi svakako mogao angažirati i punomoćnika kako bi mu pružio pravnu pomoć, posebice ako je stranka neuka (arg. ex. čl. 89. ZPP).³⁸ U slučaju nedostataka u stranačkoj sposobnosti, odnosno zastupanju običnog umješača, sud bi u krajnjem slučaju trebao odbaciti prijedlog za miješanje i u načelu ukinuti do tada provedene radnje ukoliko ih je bilo. U pravilu su ti nedostaci u zastupanju otklonjivi te će se sud obratiti Centru za socijalnu skrb radi imenovanja zakonskog zastupnika (arg. per analogiam čl. 81., 82. i 83. ZPP u vezi sa čl. 209.a ZPP).³⁹

2.4.1.2. Postojanje parnice kod drugih osoba

Druga pretpostavka o kojoj ovisi dopustivost miješanja je nužnost postojanja parnice između dviju stranaka s time da umješač sam ne bi smio biti stranka u tom postupku (arg. ex čl. 206. st. 1. ZPP). No, u teoriji se navodi kako bi obični suparničar u postupku u kojem je zajednički tužen sa drugim takvim suparničarom mogao umiješati na njegovoj strani ili na strani njegova protivnika, ovisno o posjedovanju pravnog interesa. Taj stav se opravdava činjenicom kako je kod običnog suparničarstva u jednoj parnici u formalnom smislu moguće razlikovati više parnica u materijalnom smislu.⁴⁰

³⁶ U tom smislu Triva, Dika; *op. cit.* (bilj. 19), str. 304.

³⁷ U tom smislu Uzelac, Alan, Postupak pred sudom, u: Einwalter Šimonović, Tena (ur.), *Vodič uz Zakon o suzbijanju diskriminacije*, Zagreb, 2009., str. 100.

³⁸ U tom smisli Kaleb, Zorislav, *op. cit.* (bilj. 7), str. 102.

³⁹ Praktični bi problem mogao nastati u slučaju da sud ne donese odmah odluku o miješanju čim izjava o stupanju u parnicu bude dana. Naime, u slučaju da sud tek naknadno odbaci akt u kojem se miješanje prijavljuje zbog nedostatka u sposobnosti ili zastupanju, a stranka je u međuvremenu (od podnošenja izjave do odluke suda) poduzela neke radnje u korist stranke kojoj se pridružila, na koji će način sud postupiti? Da li će sukladno čl. 83. st. 5. ZPP ukinuti takve radnje ili bi se ipak primjenjivao čl. 207. st. 2. ZPP. Treba reći kako će se u praksi rijetko naići na ovakve situacije, budući da o procesnim pretpostavkama sud odmah odlučuje. *De lege ferenda* bi trebalo zbog pravne sigurnosti propisati da sud donosi odluku o miješanju neposredno nakon davanja izjave o stupanju u parnicu i to u svim slučajevima, a ne samo kad stranke ospore osnovanost miješanja.

⁴⁰ Dika, Mihajlo, *op. cit.* (bilj. 7), str. 269.

2.4.1.3. Procesno ovlaštenje za podnošenje izjave o miješanju

Izjavu o miješanju bi morao podnijeti samo umješać i to na temelju vlastite odluke, a ne stranka. Međutim, u praksi je situacija drugačija, jer najčešće tuženici pozivaju određenu osobu da sudjeluje u postupku kao umješać.⁴¹ U slučaju da jedna od stranaka pozove treću osobu da se umiješa u parnicu, sud prvoga stupnja ne bi počinio niti relativno bitnu povredu odredaba ZPP kada o istom prijedlogu ne bi odlučio.⁴² Moramo napomenuti kako ZPP ne predviđa obvezu obavještanja treće osobe u parnici kada to nije relevantno za zasnivanje određenog građanskopravnog učinka (arg. a contrario čl. 211. ZPP). No ipak se u teoriji navodi, a sudska praksa to prihvaća kako postoji potreba da se obavještanje vrši i u slučaju kada to nije relevantno za zasnivanje određenog građanskopravnog učinka. Naime, posljedice obavještanja mogu biti i procesne, a ne samo građanskopravne.⁴³ Takvim vidom obavještanja iz razloga procesnopravnog oportuniteta osiguravali bi se određeni procesnopravni učinci (npr. intervencijski učinak), odnosno trećemu bi se, nakon što se uključi u postupak, omogućilo da zaštiti svoja prava.⁴⁴

2.4.1.4. Pravodobnost intervencije

Kao što je naprijed navedeno, u pravilu se intervenirati može od podnošenja tužbe sudu pa do pravomoćnog okončanja postupka. Za detaljnije informacije upućujemo na izlaganje supra ad loc 2.3. Treba napomenuti kako bi se treća osoba mogla „uključiti“ i u nekim incidentalnim postupcima kao npr. postupak za povrat u prijašnje stanje, postupak za osiguranje dokaza i sl.⁴⁵

2.4.1.5. Nepostojanje negativnih procesnih pretpostavki

Smatramo kako okolnost da je već postavljen zahtjev za miješanjem ili je o njemu već pravomoćno odlučeno, predstavlja negativnu procesnu pretpostavku za intervenciju (arg. per analogiam čl. 194. st. 3. ZPP u vezi sa čl. 333. st. 2. ZPP). Sudska je praksa iznijela mišljenje kako postojanje posebnog interesa koji se treba ostvariti u drugoj parnici predstavlja negativnu pretpostavku za priznavanje svojstva umješaća u konkretnoj parnici.⁴⁶

⁴¹ Boić, Vitomir, *op. cit.* (bilj. 25), str. 37.

⁴² U tom smislu, relevantna je odluka Žs Zg 1330-5999, 2000. god, u kojoj između ostalog stoji: „...Sud prvog stupnja nije počinio niti relativno bitnu povredu odredaba ZPP kada nije riješio o prijedlogu tuženice da se u parnicu pozove Centar za socijalnu skrb. Naime, u smislu odredbe čl. 206. st. 1 ZPP, to sud i nije dužan učiniti, jer osoba koja ima pravni interes da u parnici koja teče među drugim osobama jedna od stranaka uspije, može se toj stranici pridružiti i to bez poziva suda. Dakle, inicijativa za stupanje u parnicu je bila na strani Centra za socijalnu skrb, koji je ocjenom pravnog interesa za ishod spora mogao podnijeti shodnu izjavu. Budući je ta izjava o stupanju u parnicu umješaća Centra za socijalnu skrb izostala, sud i nije imao o čemu rješavati (arg. ex. čl. 206 st. 1. ZPP).

⁴³ U tom smislu Triva, Dika; *op. cit.* (bilj. 19), str. 458.

⁴⁴ Smatramo kako je ispravnost ovakvog stava u najmanju ruku diskutabilna. Naime, nigdje u zakonu nije predviđena obveza takvog vida obavještanja, a u slučaju da treća osoba može na drugi način saznati o postojanju parnice, tada je obavještanje nepotrebno. Treća se osoba mora sama brinuti o svojim pravima te odlučiti da li će ili ne stupiti u parnicu. O intervencijskom učinku *amplius infra ad loc.* 3.1.

⁴⁵ Dika, Mihajlo, *op. cit.* (bilj. 7), str. 269.

⁴⁶ „...Predmet ovog spora je naknada štete zbog navodnog nezakonitog postupanja tuženika po nalogu imatelja mjenica čime je došlo do blokade tužiteljeva računa. Žalitelj je u izjavi o stupanju u ovu parnicu na strani tuženika kao umješać naveo samo da je stupio kao umješać i u postupku osiguranja koji se pod poslovnim brojem R1-43/05 vodio kod istog suda te da je tužba u ovom predmetu podnesena radi opravdanja privremene mjere. Dakle, nije naveo određeno i argumentirano postojanje pravnog interesa da u parnici uspije tuženik a nije niti učinio vjerojatnim postojanje takvog pravnog interesa, kako to pravilno utvrđuje i prvostupanjski sud u pobijanoj

2.4.2. Meritorne pretpostavke

Meritorne su one pretpostavke o kojima ovisi osnovanost zahtjeva za intervencijom. U slučaju miješanja meritorna pretpostavka jest postojanje pravnog interesa, koju ćemo detaljnije obraditi u nastavku rada.

2.4.2.1. Pravni interes

Pravni interes kao pretpostavka o kojoj ovisi osnovanost intervencijskog zahtjeva svakako je najbitnija spona o kojoj ovisi učešće umješača u nekoj parnici. Iz dikcije odredbe čl. 207. st. 1. ZPP po kojoj sud odbija sudjelovanje umješača u slučaju nedostatka pravnog interesa, možemo zaključiti kako se radi o meritornoj pretpostavci.⁴⁷ Smatramo kako je kod miješanja riječ o pravnom interesu u supstancijalnom smislu.⁴⁸ Iako se odredbe o pravnom interesu nalaze u procesnom zakonu, sud mora primijeniti materijalne norme kako bi na ispravan način mogao prosuditi postojanje istog u svakom pojedinom slučaju. Naime, u procesnom se zakonu ne nalaze norme iz kojih bismo mogli prosuditi osnovanost zahtjeva za miješanje, a upravo o tim činjenicama i dokazima mora voditi računa sud koji odlučuje o postojanju pravnog interesa. Pravni se interes kod običnog umješača ne presumira, već teret dokaza leži na osobi koja želi intervenirati u parnicu.⁴⁹ Iznimno bi se i kod intervencije pravni interes presumirao kada bi zakonom bilo određeno ovlaštenje neke osobe za stupanje u parnicu. Primjer za to imamo u čl. 37. Zakona o udrugama (u daljnjem tekstu: ZU)⁵⁰ gdje legitimacija za intervenciju svakog člana udruge proizlazi iz zakona.⁵¹

Obični bi umješač u izjavi o stupanju u parnici morao navesti:

- a) postojanje ili mogućnost nastanka pravnog odnosa između njega i stranke kojoj se pridružuje
- b) ovisnost njegove pravne pozicije o ishodu parnice (intervencijski koneksitet)
- c) da će uspjeh stranke kojoj se pridružuje posredno pozitivno odraziti na njegovu pravnu poziciju (intervencijska pravna korist).⁵²

U pravilu, pravni interes za ishod spora ima ona osoba čija prava i obveze ovise o načinu kako će biti presuđeno u parnici gdje se želi umiješati. On svakako mora postojati prilikom prijave intervencije, a postojanje nepravnog interesa (ekonomskog, društvenog, emotivnog i sl.) nije dovoljno za miješanje.⁵³ Dakle, interes mora biti pravni i konkretan. O

odluci. Činjenica da je žalitelj imao interes sudjelovati kao umješač u postupku osiguranja, kao imatelj mjenice na koju se odnosila privremena mjera, nije odlučna u ovoj parnici za naknadu štete, bez obzira što je pokrenuta kao opravdanje predložene privremene mjere. Žalitelj nije žalbenim navodima o postojanju drugih parničnih i izvanparničnih postupaka među istim strankama doveo u pitanje pravilnost i zakonitost pobijanog rješenja, nego upravo suprotno, ukazao na postojanje svog posebnog interesa koji treba ostvariti u drugoj parnici, što je negativna pretpostavka za priznavanja svojstva umješača u konkretnom slučaju.“ (VTS, Pž-417/07-4, siječanj 2008.)

⁴⁷ O teorijskim prijedorima u vezi te teze v. *supra* bilj. 28.

⁴⁸ Više o dvostrukom položaju pravnog interesa u: Opatić, Nikola, *Pravni interes u građanskom parničnom postupku*, Zagreb, 2002. god., str. 3.

⁴⁹ Mogli bismo reći kako je kod miješanja, pravni interes kvalitativno jači od pravnog interesa koji postoji kod defenzivnih parničnih radnji, konstitutivne i kondemnatorne zaštite gdje se isti presumira, jer stranka ne može na drugi način ostvariti svoja prava u postupku, budući da je samopomoć zabranjena. Pravni interes je u potonjem slučaju procesna pretpostavka o kojoj ovisi dopustivost parnice te ga je dovoljno učiniti vjerojatnim. Dakle, radi se o pravnom interesu kao pravozaštitnoj potrebi obuhvaćen procesno-pravnim normama.

⁵⁰ Nar. nov., br. 88/01, 11/02.

⁵¹ U tom smislu Triva, Dika, *op. cit.* (bilj. 19), str. 838. Treba reći kako bi takva osoba ipak morala dokazati svoje svojstvo.

⁵² Dika, Mihajlo, *op. cit.* (bilj. 7), str. 270.

⁵³ U tom smislu Kaleb, Zorislav, *op. cit.* (bilj. 6), str. 103.

postojanju pravnog interesa za miješanje odlučuje se s obzirom na moment kada se o tom pitanju donosi odluka, te je sud dužan donijeti rješenje o prijedlogu stranke da se miješanje odbije i u svezi s time može zakazati posebno ročište (arg. ex. čl. 114. st. 1. ZPP).

2.4.2.2. Sudska praksa oko definiranja pojma "pravni interes"

Kao jedan od najbitnijih pojmova kod miješanja, pravni je interes značajno obrađen u sudskoj praksi. Shodno tome, odlučili smo se prikazati veći broj sudskih odluka kako bismo lakše dobili predodžbu o tome što pravni interes zapravo predstavlja u stvarnosti.

- Umješač može biti samo osoba koja ima pravni interes da u parnici uspije stranka na čijoj se strani miješa, a ne osoba koja za sebe svojata predmet spora. Ta osoba ostvaruje svoje pravo tužbom po čl. 198. ZPP (OS u Splitu, Gž 3191/80 od 3.4.1981).
- Ne može se priznati svojstvo umješača u parnici osobi koja ne ističe interes da u parnici uspije jedna od stranaka, na čijoj bi se strani trebala umiješati u parnici, već ističe neki svoj posebni interes ili pravo koje bi trebala ostvarivati u posebnoj parnici (OS u Splitu, Gž 1873/84 od 15.6. 1984).
- ...Ne postoji pravni interes T.T. za miješanje u parnicu na strani tuženika, jer T.T. nije ni u kakvom pravnom odnosu s tužiteljicom, te od nje ne potražuje svoje stvari, niti ih ista drži, a niti bi se pravni učinak presude odnosio na umješača (OS Zg, P-843/94).
- ...Imajući u vidu tužbeni zahtjev i žalbene navode može se zaključiti da VOLKSBANK d.d. Zagreb ima pravni interes da u predmetnoj parnici uspije tuženik odnosno ima pravni interes za miješanje u parnicu na strani tuženika. Ovo iz razloga što tužitelj zahtijeva predaju i poništenje mjenica koje je tuženik indosirao umješaču. Prvostupanjski sud nije naveo razloge o odlučnim činjenicama ili su ti razlozi nejasni ili proturječni pa se pobijano rješenje ne može ispitati čime je sud počinio bitnu povredu odredaba postupka iz čl. 354. st. 2. t. 11. ZPP-a..(VTS, Pž-4462/07-3, 2007).
- ...Na ročištu za glavnu raspravu održanom dana 30. ožujka 2004. godine umješač je izjavio da mu tužitelj duguje na temelju ugovora o leasingu broj 53384 pa se iz tog razloga miješa u ovu parnicu. Prema tome, već iz izjava umješača danih tijekom postupka proizlazi da umješač nema nikakvog pravnog interesa da tužitelj uspije u ovom sporu, već umješač ima isključivo ekonomski interes.. (VTS, Pž-4882/04-5, 2007. god.)
- ...Prema odredbi čl. 206. st. 1. Zakona o parničnom postupku osoba koja ima pravni interes da u parnici koja teče među drugim osobama jedna od stranaka uspije, može se pridružiti toj stranci. Pravni interes ima ona osoba čija prava i obveze zavise od toga kako će biti presuđeno u parnici koja se vodi između drugih osoba. Stoga je pravilno prvostupanjski sud zaključio da se ne može priznati svojstvo umješača niti osobi koja ne ističe interes da u parnici uspije jedna od stranaka, na čijoj bi se strani trebala umiješati u parnici, već ističe neki svoj posebni interes ili pravo koje bi trebala ostvarivati u posebnoj parnici. Naime, pravni interes stranke je korist koju ona očekuje od angažiranja suda u njenoj pravnoj stvari, a pravni interes umješača je da se uspjeh osobe kojoj se pridružio u parnici posredno odražava i na njegovu pravnu situaciju... (VTS, Pž-4378/07-5, 2008.god.)
- ...Upravo izneseni navodi upućuju da žalitelj ima interes namiriti svoju tražbinu prema tužitelju iz čega proizlazi da ima ekonomski interes. Naime, uspjeh tužitelja u ovoj parnici utječe na mogućnost namirenja tražbine prema tužitelju. Tek u slučaju kada bi o uspjehu tužitelja ovisilo pravo na namirenje žalitelj bi imao pravni interes. Žalitelj niti u žalbi, a niti tijekom prvostupanjskog postupka nije naveo u čemu bi uspjeh tužitelja pozitivno utjecao i na njegovu pravnu situaciju...(VTS, Pž-4630/08-4, 2008. god.)
- ...Međutim, treća osoba (umješač) protiv rješenja o određivanju privremene mjere treba koristiti druge institute za zaštitu svojih prava kao što je prigovor treće osobe suk-

ladno odredbi čl. 55. u vezi s čl. 253. Ovršnog zakona („Narodne novine“ broj 57/96, 29/99, 173/03, 194/03, 151/04 i 88/05) ili žalbu protiv rješenja o zabilježbi privremene mjere u zemljišnim knjigama... (VTS, PŽ-915/08-4, 2008. god.)

- ...Pravni interes bi mogao biti građanskopravni, ustavnopravni, administrativni i kaznenopravni itd. Iz ovih je razloga valjalo na temelju članka 380. stavak 1. točke 2. ZPP-a, odbiti žalbu kao neosnovanu i potvrditi prvostupanjsku odluku. (VTS, PŽ-237/04-3, 2007. god.)

Budući kako se u većini odluka spominje umješačev posebni interes ili pravo kao svojevrsna negativna pretpostavka dopustivosti miješanja, ukratko ćemo se osvrnuti na to gdje umješač ostvaruje takav interes i u čemu je razlika spram miješanja.⁵⁴ Misli se prvenstveno o tzv. tužbi glavnog miješanja iz čl. 198. ZPP koju podnosi treći, „glavni umješač“, na način da pokreće poseban parnični postupak protiv obiju stranaka iz već utemeljene parnice radi ostvarenja svojih prava. Dakle, u tom slučaju se ne radi o nikakvom miješanju već o samostalnoj tužbi protiv osoba koje međusobno vode jedan drugi spor. Treća osoba ne bi mogla intervenirati u prvobitnoj parnici ističući neki svoj posebni zahtjev ili pravo u odnosu na stranke, jer bi se time on pretvorio u treću samostalnu stranku, što je u protivnosti sa sustavom dvostranačke parnice.⁵⁵ Dakle, ta treća osoba koja traži neko pravo ili stvar od drugih osoba mora pokrenuti posebnu parnicu, jer samim miješanjem ne može ostvariti svoj cilj. Možemo načelno zaključiti kako interesi imaju ključnu ulogu u odabiru svojstava trećih osoba u parnici.

2.5. Postupak odlučivanja o intervenciji

Nakon što treća osoba dade izjavu o stupanju u parnicu, ona stječe status (pravni položaj) umješača, a da za to nije potrebna nikakva posebna sudska odluka.⁵⁶ Unatoč svemu, valjalo bi preispitati takvo stajalište te precizirati kako će umješač steći svoj status tek nakon što sud, konkludentno ili izričito, sudskom odlukom (rješenjem) dozvoli miješanje. Naime, sud prije donošenja konkludentne/izričite odluke o osnovanosti miješanja, mora utvrditi jesu li ispunjene procesne pretpostavke od kojih zavisi dopustivost prijedloga za miješanje. Tako se teoretski, treću osobu koja prijavi miješanje može nazvati umješačem u procesnom smislu, dok bi za stjecanje pravnog statusa umješača valjalo pričekati sudsku odluku koja će verificirati navedeno svojstvo.

Odredbom čl. 207. st. 1. ZPP propisano je: „Svaka stranka može osporiti umješaču pravo da sudjeluje u postupku i predložiti da se umješač odbije, a sud može i bez izjašnjenja stranaka odbiti sudjelovanje umješača ako utvrdi da ne postoji pravni interes umješača“. Navedena odredba implicira sljedeće zaključke:

⁵⁴ Potrebno je napomenuti kako je upravo na strankama dužnost da, ponajviše iz razloga pravne sigurnosti, detaljno supstanciraju činjenične navode i iste potkrijepe dokaznim prijedlozima kako bi sud imao takav supstrat da može na nedvosmislen način donijeti odluku o pravnom interesu ukoliko ga neka od stranaka ospori. Ukoliko tomu nije slučaj i pravni se interes prezentira na razini vjerojatnosti sud je u velikim teškoćama donijeti ispravnu odluku o postojanju istog. No, s druge strane upozoravamo kako nas pretjerano inzistiranje revizijskih sudova, da se uzmu u obzir i oni dokazni prijedlozi koji objektivno nisu potrebni, dovodi do traganja za „materijalnom istinom“, odnosno čistom izvanraspravnom stvarnošću što koči ekspeditivnost parničnog postupka. Sud se mora usredotočiti na utvrđivanje odlučnih činjenica, a stranka ih mora navesti ukoliko želi intervenirati u parnici. Dakle, činjenice koje potkrepljuju postojanje pravnog interesa kao i dokazne prijedloge koji obrazlažu postojanje istog, sud mora „filtrirati“ i uzeti u obzir. Balans između načela ekonomičnosti i načela traženja istine vječno je pitanje u teorijskim krugovima prilikom rasprava o parničnom postupku.

⁵⁵ U tom smislu Dika, Mihajlo, op. cit. (bilj. 7), str. 143. i 144.

⁵⁶ „Za stjecanje statusa umješača, u slučaju kada niti jedna stranka to pravo nije osporila niti je sud odbio sudjelovanje umješača, nije potrebno da sud o tome donese odluku, već se taj status stječe samim stupanjem umješača u parnicu“, (ŽS u Koprivnici, Gž 774/98 od 27.1.1999.); Vidi, međutim i bilj. 39.

Odredbе o pretpostavkama za miješanje prisilne su naravi te sud o njima vodi računa ex officio tijekom čitavog postupka. Pravo stranaka da se protive intervenciji nije prekludirano, te bi one to mogle činiti u svim stadijima postupka.⁵⁷

Posebnu odluku o miješanju sud je dužan donijeti u 2 slučaja.⁵⁸ Prvi je slučaj ako ocijeni, nakon što je strankama omogućio da se o izjavi izjasne, da ona nije dopuštena/osnovana pa čak i kad obje stranke intervenciju podržavaju. Ako može odbiti sudjelovanje umješača zbog nedostatka pravnog interesa onda možemo, a fortiori, zaključiti kako bi sud mogao odbaciti izjavu zbog nedostatka procesnih pretpostavki. Drugi slučaj kada sud donosi posebnu odluku o miješanju jest, kad se neka od stranaka ili obje stranke usprotive intervenciji (arg. ex. čl. 207. st. 1. ZPP)

U pravilu, sud donosi odluku o izjavi o stupanju u parnicu tek nakon što je strankama omogućeno da se o tome izjasne (arg. ex. čl. 206. st. 4. u vezi sa čl. 207. st. 1.). U tim je odredbama impostirano načelo saslušanja stranaka u parničnom postupku. Ipak, iznimka od tog načela predviđena je kad sud može i bez izjašnjenja stranaka odbiti sudjelovanje umješača, a to je kada utvrdi da ne postoji njegov pravni interes. U teoriji se za takav slučaj koristi termin konkluzivnosti izjave o intervenciji gdje se već na temelju samih navoda u izjavi može zaključiti da intervencija nije dopuštena/osnovana.⁵⁹

Postavlja se pitanje razloga zbog kojih bi se neka stranka željela protiviti intervenciji umješača. Navest ćemo neke od bitnijih. Stranka kojoj bi se umješač pridružio imala bi interes protiviti se intervenciji iz razloga veće autonomnosti svog postupanja (intervencijom umješača ona dobiva pomoćnika s jedne, ali i nadzornika s druge strane). Nadalje, u nekim će slučajevima biti dužna naknaditi protivnoj stranci troškove koje joj je prouzročio njen umješač. Protivna će stranka svakako imati interes protiviti se miješanju zbog toga što će u slučaju gubitka parnice i umješaču morati naknaditi troškove po načelu causae. (arg. ex. čl. 154. st. 1. ZPP), a ne smijemo zanemariti niti povećanje složenosti postupanja za protivnu stranku zbog sudjelovanja više osoba u postupku na drugoj strani.⁶⁰

2.5.1. Odluka o prihvaćanju sudjelovanja običnog umješača u parničnom postupku

Slijedom iznesenog, kad neka od stranaka ospori osnovanost miješanja sud mora donijeti odluku kojom provjerava jesu li zadovoljene sve pretpostavke potrebne da bi se treća osoba pridružila jednoj od stranaka kao umješač. U slučaju da su ispunjene sve procesne pretpostavke i sud utvrdi postojanje pravnog interesa, tada se donosi rješenje kojim se prihvaća sudjelovanje umješača. Izreka toga rješenja bi trebala biti potpuno jasna na način da se naznači čije se sudjelovanje prihvaća i na čijoj strani. U obrazloženju treba navesti odlučne činjenice i dokaze kojim se opravdava postojanje pravnog interesa.⁶¹

Protiv odluke suda kojom prihvaća sudjelovanje umješača nije dopuštena posebna žalba (arg. ex. čl. 207. st. 3. ZPP). To bi značilo da se takvo rješenje može pobijati samo u žalbi protiv konačne odluke (arg. ex. čl. 378. st. 2. ZPP). Pravo pobijati takvo rješenje trebalo bi priznati i tužitelju i tuženiku, tim više što se obje stranke mogu protiviti intervenciji. (arg. ex. čl. 207. st. 1. ZPP).

⁵⁷ U tom smislu Triva, Dika, *op. cit.* (bilj. 19), str. 452. Dika, međutim s pravom upozorava na relativnost takvog stajališta u slučaju da je o dopustivosti/osnovanosti već pravomoćno presuđeno u kojem slučaju se to pitanje ne bi više smjelo otvarati (*ne bis in idem*).

⁵⁸ O tome da se radi o incidentalnom postupku kada se odlučuje o intervenciji vidi *supra ad. loc.* 2.3. u vezi sa 2.4.2.

⁵⁹ U tom smislu: Dika, Mihajlo, *op. cit.* (bilj. 7), str. 273.

⁶⁰ *Ibid.*; O troškovima i mogućnosti naknade troškova umješaču više *amplius infra ad. loc.* 5.2.

⁶¹ Kao primjer vidi: Crnić, Ivica, *Parnični postupak u praksi*, Organizator, Zagreb, 2006., str. 339.; U tom smislu: Boić, Vitomir, *op. cit.* (bilj. 25), str. 39.

2.5.2. Odluka u odbacivanju/odbijanju sudjelovanja običnog umješača

U slučaju kada sud nađe da nije zadovoljena neka od procesnih pretpostavki za miješanje, odbacit će izjavu o stupanju u parnici (koja je najčešće sudu priložena kao podnesak), odnosno odbiti sudjelovanje umješača ako nema pravnog interesa za intervencijom. Rješenje kojim se odbija sudjelovanje umješača trebalo bi svakako sadržavati i navod kako umješač može do pravomoćnosti rješenja kojim se odbija njegovo sudjelovanje, sudjelovati u postupku i kako se njegove parnične radnje ne mogu isključiti (čl. 207. st. 2. ZPP).⁶² Postavlja se logično pitanje, što će se dogoditi s tim radnjama ukoliko sudjelovanje umješača bude pravomoćno odbijeno? U teoriji postoji mnogo odgovora na to pitanje, a mi smatramo ispravnim stajalište po kojem će radnje izgubiti svaki pravni značaj ukoliko miješanje bude pravomoćno odbijeno, osim u slučaju da ih stranka kojoj se umješač želio pridružiti prihvati kao svoje, odnosno ako bi se odluka o odbijanju miješanja zasnivala na činjenicama koje su nastupile nakon što su radnje bile poduzete.⁶³ Takve radnje bi mogli tretirati kao „uvjetne“ radnje, ali ne u smislu da će one ovisiti o odluci suda, već „uvjetne“ u smislu kako će stranka, kojoj se umješač želi pridružiti, postupiti. Ako ih stranka prizna kao svoje, možemo govoriti o svojevrsnoj ratihabiciji (naknadnom osnaženju radnji umješača), unatoč odluci suda kojom se miješanje pravomoćno odbija. U svakom slučaju sud mora voditi računa o radnjama koje umješač poduzima od trenutka stupanja u parnicu do trenutka kad je pravomoćno odbijen njegov zahtjev za sudjelovanjem.⁶⁴

Protiv odluke suda kojim se odbacuje izjava o miješanju, odnosno odbija intervencijski zahtjev, dopuštena je posebna žalba (arg. a contrario čl. 207. st. 3. ZPP). Tome u prilog govori i odredba ZPP-a kojom je propisano da je žalba protiv rješenja prvostupanjskog suda dopuštena, ako u ZPP-u nije određeno da žalba nije dopuštena. (arg. ex. čl. 378. st. 1. ZPP). Pravo na podnošenje takve žalbe imao bi u svakom slučaju umješač kojim je takvim postupanjem uskraćeno miješanje u postupku, ali i stranka kojoj se umješač pridružio. Takva stranka bi mogla imati pravni interes da umješač sudjeluje u parnici, a iz razloga kako bi joj isti pomogao, odnosno kako bi stranka mogla u eventualnoj idućoj parnici istaknuti intervencijski efekt prema tadašnjem umješaču.⁶⁵

2.6. Ovlaštenje običnog umješača na poduzimanje radnji u parničnom postupku

Prije samog definiranja koje radnje umješač može poduzeti, treba navesti kako umješač mora „primiti“ parnicu u onom stanju u kakvu se nalazi u trenutku kad se umješa

⁶² Crnić, Ivica, *loc. cit.*; OS u Osijeku, P-2263/04-8, rujna 2006. god.

⁶³ U tom smislu Kaleb, *op. cit.* (bilj. 6), str. 104.; Pavlović, str. 66., navodi kako će u svakom slučaju radnje izgubiti pravno značenje ukoliko miješanje bude pravomoćno odbijeno ne navodeći situacije u kojima bi takve radnje ipak mogle imati pravnog učinka. Dika, str. 274., smatra kako bi te radnje trebalo tretirati kao pravno valjane, osim ako im stranka naknadnim dispozicijama ne bi oduzela pravnu relevantnost.

⁶⁴ Tome u prilog govori i sljedeća sudska odluka: "... Umješač je u ovom predmetu podnio žalbu protiv prvostupanjske presude 17. lipnja 2004. a prvostupanjsko rješenje kojim se odbija njegovo sudjelovanje u postupku postalo je pravomoćno tek 10. veljače 2005. donošenjem drugostupanjskog rješenja kojim je odbijena njegova žalba protiv tog prvostupanjskog rješenja. Prema tome, u smislu citirane odredbe čl. 207. st. 2. ZPP umješač je do pravomoćnosti rješenja kojim se odbija njegovo sudjelovanje (10. veljače 2005.) mogao sudjelovati u postupku i njegovo pravo na podnošenje žalbe protiv prvostupanjske presude (koju je podnio 17. lipnja 2004.) nije se moglo isključiti. Zbog toga je drugostupanjski sud o toj žalbi umješača trebao odlučiti a ne istu odbaciti kao nedopuštenu. Time što sud nije primijenio odredbu čl. 207. st. 2. ZPP ostvaren je revizijski razlog bitne povrede odredaba parničnog postupka iz čl. 354. st. 1. ZPP u postupku pred drugostupanjskim sudom, pa je valjalo prihvatiti reviziju umješača, ukinuti drugostupanjsko rješenje i predmet vratiti drugostupanjskom sudu na ponovni postupak temeljem odredbe čl. 394. st. 1. i čl. 400. st. 3. ZPP", VSRH Rev 857/2005-2, 2007. god.

⁶⁵ U tom smislu: Dika, Mihajlo, *op. cit.* (bilj. 7), str. 275.; Boić, Vitomir, *loc. cit.*

u parnicu.⁶⁶ U daljnjem tijeku parnice on je ovlašten stavljati prijedloge i poduzimati sve ostale parnične radnje u rokovima u kojima te radnje mogla poduzimati stranka kojoj se pridružio (čl. 208. st. 1. ZPP). Iz ove odredbe proizlazi više zaključaka.

Običnom umješaču kao prvo treba dati mogućnost za sudjelovanje u postupku ukoliko zadovoljava pretpostavke za miješanje te, sukladno svom pravnom položaju i svojstvu, omogućiti mu da poduzima sve zakonom dopuštene postupovne radnje. U tom slučaju, ustavno pravo jednakosti u procesnom smislu propisano čl. 14. st. 2. Ustava je zajamčeno.⁶⁷

Budući da umješač nije stranka, a niti samostalni subjekt u parničnom postupku, možemo zaključiti kako je njegova procesna sudbina u potpunosti ovisna o procesnoj sudbini stranke kojoj se pridružio u postupku. To nadalje znači kako bi umješač bio ovlašten poduzimati samo one radnje koje bi bile načelno povoljne za stranku kojoj se pridružio, a to su radnje koje bi doprinosile prihvaćanju tužbenog zahtjeva ako se pridružio tužitelju, odnosno njegovu odbijanju ukoliko se pridružio tuženiku.⁶⁸ Zbog svojeg pravnog položaja i svojstva u parnici, umješač ne može poduzimati radnje kojima se disponira tužbenim zahtjevom (preinačiti tužbu, isticati naknadne zahtjeve, priznati tužbeni zahtjev, odreći ga se, priznati činjenice, podnijeti protutužbu, nagoditi se), a ni radnje kojima stranka disponira procesnim ovlaštenjima od kojih zavisi tok parnice (povući tužbu, odustati od izjavljenog pravnog lijeka, odreći se prava na pravni lijek čak i kad bi ga sam izjavio...).⁶⁹ Treba precizirati kako umješač ne može priznati činjenice nepovoljne za stranku, niti se protiviti izvođenju dokaza koje je stranka predložila, ali bi on svakako mogao predlagati nove dokaze, ulagati pravne lijekove, osporavati navode protivnika, spriječiti donošenje presude zbog izostanka i sl.⁷⁰ Tako je u postupku koji se vodio kod Općinskog suda u Velikoj Gorici pod posl.br. P-280/96 specifično da je umješač podnio podnesak o miješanju na ročištu, na kojem su se stekli uvjeti za donošenje presude zbog izostanka iz čl. 332. ZPP, pa je donošenje presude zbog izostanka spriječeno prijavom miješanja. Značajno je što bi umješač svojom aktivnošću mogao spriječiti i donošenje presude zbog ogluhe protiv pasivne stranke kojoj se pridružio, na način da podnese odgovor na tužbu. S druge strane, umješač nije dužan aktivno sudjelovati u postupku, pa propuštanjem da poduzme neke radnje ne mogu nastati negativne pravne posljedice za stranku kojoj se pridružio.⁷¹

Ako je umješač stupio u parnicu do pravomoćnosti odluke o tužbenom zahtjevu, ovlašten je podnijeti i izvanredni pravni lijek (čl. 208. st. 2. ZPP). Više o stupanju u parnicu povodom izjavljivanja pravnog lijeka vidi supra ad loc. 2.3. Ako umješač podnese pravni lijek, primjerak njegova podneska dostavit će se i stranci kojoj se pridružio (čl. 208. st. 3. ZPP). Dakle, primjerak tog podneska treba podnijeti stranci ne samo u slučaju izjavljivanja izvanrednog već i redovnog pravnog lijeka. Iako to u ZPP-u nije izrijekom navedeno, taj primjerak bi svakako trebalo dostaviti i protivnoj stranci kako bi bila upoznata s radnjama umješača i pravodobno mogla pripremiti svoj odgovor. Ratio dostavljanja stranci kojoj se pridružio proizlazi iz mogućnosti oduzimanja učinka radnji koje umješač poduzme.⁷² Smatramo kako bi strankama trebalo dostavljati sve podneske umješača, a ne samo podneske o podnesenim pravnim lijekovima, kako bi se stranka upoznala sa radnjama umješača i poduzela daljnje odgovarajuće radnje (arg. a minori ad maius; a fortiori

⁶⁶ U §67 ZPO pod nazivom „Pravni položaj umješača“ to se također navodi u prvom dijelu teksta, dok se u nastavku govori kako je umješač ovlašten učinkovito poduzimati radnje u postupku sve dotle te njegove poduzete radnje i postupanja nisu u protivnosti sa radnjama i postupanjima stranke kojoj se pridružio.

⁶⁷ U tom smislu: USRH, U-III-1567/2002, od 17. rujana 2003.

⁶⁸ Dika, Mihajlo, *op. cit.* (bilj. 7), str. 276.

⁶⁹ Ibid.

⁷⁰ U tom smislu: Triva; Dika, *op. cit.* (bilj. 19), str. 453.

⁷¹ Boić, Vitomir, *op. cit.* (bilj. 25), str. 39.

⁷² O odnosu radnji stranke i umješača vidi *amplius infra ad loc. 2.7.*

čl. 208. st. 3. ZPP). Umješač bi svakako bio ovlašten podnijeti i prijedlog za ponavljanje postupka, neovisno o tome što je sudska praksa u jednom slučaju to pravo priznala isključivo strankama.⁷³

Oko pitanja ovlaštenja za podnošenje žalbe od strane umješača, nema nikakvih prijedloga. Radi se o procesnoj radnji koju umješač najčešće koristi kako bi pomogao stranci kojoj se pridružio, a ujedno pozitivno utjecao na svoju procesnu sudbinu. Stajalište je i sudske prakse kako za podnošenje žalbe protiv prvostupanjske presude umješaču nije potreban pristanak stranke kojoj se pridružio.⁷⁴ Umješač je ovlašten podnijeti žalbu samo u roku u kojem je tu radnju ovlaštena poduzeti stranka kojoj se pridružio (arg. ex. čl. 208. st. 1. ZPP).⁷⁵ Svoje pravo umješač, koji je „promašio“ rok za žalbu, može ostvariti posebnom tužbom protiv stranaka iz parnice, a u kojoj tužbi može isticati sve prigovore koje je istaknuo u žalbi protiv presude.⁷⁶ U takvom slučaju o žalbi nije meritorno odlučeno, budući da je rok za žalbu protekao čime je ista postala nepravovremena te je kao takvu rješenjem odbacuje sudac pojedinac, odnosno predsjednik prvostupanjskog vijeća (arg. ex. čl. 358. ZPP).

2.6.1. Vremenski trenutak poduzimanja radnji

Slijedom iznesenog proizlazi kako obični umješač nema pravo na svoje posebne robove za poduzimanje radnji koje bi išle u prilog stranci kojoj se pridružio, već te radnje mora poduzeti u roku koji je mjerodavan za stranku kojoj se pridružio (arg. ex. čl. 208. st. 1. ZPP). To iz razloga, što umješač u glavnom postupku nema položaj stranke, već slijedi njenu procesnu poziciju i nije ovlašten disponirati tijekom postupka.⁷⁷ Takve rokove u kojima umješač sudjeluje kao pomagač stranke u glavnom postupku treba razlikovati od rokova u incidentalnim postupcima gdje obični umješač ima položaj incidentalne stranke.⁷⁸ Dakle, običnom bi umješaču u incidentalnim postupcima rokovi počeli teći od dostave određenog akta njemu osobno, odnosno od dana njegova saznanja za određenu činjenicu, ovisno o tomu da li se radi o objektivnom ili o subjektivnom roku.

⁷³ *Samo stranke koje su učestvovale u pravomoćno okončanoj parnici mogu podnijeti prijedlog za ponavljanje postupka, a ne i treće osobe, bez obzira na njihov pravni odnos prema strankama i predmetu spora.* (ŽS BJ, GŽ 1571/2000, od 3.8.2000.)

⁷⁴ *„Trebalo još dodati, a u vezi s prigovorom tužitelja da tuženik, kao obični umješač, nije ovlašten izjaviti žalbu, odnosno da je njegovu žalbu trebalo odbaciti, da navedeni prigovori tužitelju nisu osnovani. To stoga, jer je i običan umješač ovlašten izjaviti žalbu (čl. 208. ZPP), koja je žalba u ovom slučaju dostavljena i tuženiku kao stranci kojoj se umješač pridružio, pa treba smatrati da se tuženik suglasio s tom žalbom.“* (VSRH, Gž 32/2005-2 od 5.12.2005.)

⁷⁵ *„Umješač je ovlašten podnijeti žalbu protiv prvostupanjske odluke samo u roku u kojem to pravo ima stranka kojoj se pridružio i to bez obzira na činjenicu što umješaču prvostupanjska odluka nije bila dostavljena“* (OS u Zagrebu, Gž 1578/87 od 17.3.1987. u: Grbin, Ivo, op.cit. (bilj.24), str. 200.); *...Žalbu umješača koji žalbu podnese izvan tog roka, iako mu je pobijana odluka dostavljena kasnije nego stranci kojoj se pridružio, valja odbaciti kao nepravodobnu.* (OS u Zagrebu, Gž-5562/83-2 od 06.12.1983.); Boić navodi kako činjenica da se umješaču ne dostavi odluka nije uvijek namjerna greška, već se može raditi o šablonskom postupanju nakon što se odluka izradi, da se ista dostavlja punomoćnicima stranaka.

⁷⁶ Kaleb, Zorislav, *op. cit.* (bilj. 6), str. 104.

⁷⁷ *Obični umješač nije samostalan subjekt u postupku, već treća osoba koja se pridružuje jednoj od stranaka u postupku pa njegova procesna sudbina ovisi o stranci kojoj se pridružio. Dosljedno tome, iako mu se dostavljaju pozivi i odluke suda, parnične radnje koje smije poduzimati umješač mora poduzimati u rokovima u kojima bi te radnje mogla poduzeti stranka kojoj se pridružio. Umješač, dakle nema pravo na svoje posebne rokove.* (VS, II Rev 160/82 od 29.12.1982. u: Grbin Ivo, op.cit. (bilj.31), str. 200.); Za razliku spram umješača s položajem jed. sup. vidi *supra ad loc. 2.2.1.*

⁷⁸ U tom smislu Dika, Mihajlo, *op. cit.* (bilj. 7), str. 277.; O umješaču kao incidentalnoj stranci *supra ad loc. 2.3. bilj. 27.*

2.7. Odnos radnji stranke i umješača

U nekim se slučajevima u parničnom postupku događa da radnje umješača i stranke kojoj se pridružio međusobno kolidiraju, odnosno da se u pravilu preklapaju. Tražeći rješenje za takve situacije, inicijalno polazimo od odredbe čl. 208. st. 4. ZPP-a iz koje proizlazi da parnične radnje umješača imaju za stranku kojoj se pridružio pravni učinak ako nisu u suprotnosti s njezinim radnjama. Tu odredbe treba dovesti u vezu s određenjem pravnog položaja umješača u parnici, radnji koje je umješač uopće ovlašten poduzimati, pravilima o opozivim i neopozivim radnjama te odredbama o snošenju troškova u parnici. Možda i najvažnije od svega je da uvijek treba imati na umu kako je stranka pravi „gospodar parnice“ i da načelno u svakom trenutku može dezavuirati radnju koju poduzme umješač.⁷⁹ U prilog takvom stajalištu govori i odluka VSRH u kojoj je, između ostalog, navedeno: „Kad su protiv prvostupanjske presude žalbe podnijeli i stranka i obični umješač koji joj se pridružio, pa stranka naknadno odustane od svoje žalbe, sud će umješačevu žalbu odbaciti kao nedopuštenu. Odustankom stranke od izjavljene žalbe, žalba umješača postala je, naime, radnja koja je u suprotnosti s radnjama stranke.“⁸⁰

Naprijed spomenutu odredbu čl. 208. st. 4. ZPP-a treba shvatiti na način da radnje koje poduzme umješač, a koje su u suprotnosti s radnjama koje poduzme stranka kojoj se pridružio neće imati pravni učinak u toj konkretnoj parnici, ali će se moći uzeti u obzir u eventualno budućoj parnici u vezi sa intervencijskim učinkom presude, ako umješač sada kao tuženik u novoj parnici, dokaže da bi poduzimanje te radnje u prethodnom postupku dovelo do povoljnijeg rješenja. Takav slučaj se može zorno prikazati na primjeru kada tuženik prizna tužbeni zahtjev, pa umješač na njegovoj strani ne može pobijati to priznanje u konkretnoj parnici, jer je to u izravnoj suprotnosti s radnjama tuženika. Međutim, u novoj parnici bi takva radnja mogla biti od značaja prilikom ocjene o mogućnosti isticanja prigovora umješača protiv istaknutog intervencijskog efekta.⁸¹ S tim u vezi Ustavni sud RH, u odluci U-III/1024/2006 odbija ustavnu tužbu i, između ostalog, navodi kako su sudovi pravilno ocijenili žalbu umješača nedopuštenom, budući da je nakon donošenja prvostupanjske presude tuženik obavijestio sud da se neće žaliti, jer je s tužiteljicom sklopio izvan-sudsku pogodbu. Žalba umješača je u suprotnosti s poduzetom radnjom tuženika te se kao nedopuštena odbacuje. Takve radnje koje su bez učinka u konkretnoj parnici prema stranci kojoj se umješač pridružio u pravilu su bez učinka i prema protivnoj stranci, osim u slučaju kada zbog takvih radnji umješača protivna stranka traži naknadu troškova.⁸²

Dakle, bez pravnog učinka bile bi poduzete radnje umješača, prije, istodobno ili nakon radnji stranke s kojima se sadržajno isključuju, npr. nakon što bi se stranka odrekla prava na žalbu, umješač ne bi mogao podnijeti taj pravni lijek.⁸³ Preciznije rečeno, ako ga podne-

⁷⁹ Dika, Mihajlo, *loc. cit.*

⁸⁰ VSRH Revt 171/2006-2, od 3.4.2007.

⁸¹ Međutim, Dika upozorava kako naknadno načelno povoljne radnje umješača poduzete nakon načelno opozivnih nepovoljnih radnji stranke, ne bi trebali odmah diskvalificirati već bi se trebalo stranci omogućiti da se izjasni o takvim radnjama umješača, jer bi to mogle biti radnje koje bi i sama stranka mogla poduzeti, dezavuirajući time svoje prethodne radnje. Tek ako bi stranka i nakon što je upoznata sa tim radnjama i razlozima zbog kojih ih je umješač poduzeo i dalje ustrajala na svoji prethodnim radnjama, vrijedile bi njezine radnje. U prilog ovakvome postupanju govorili bi razlozi pravne sigurnosti, ali primjena ovakvog rješenja u svakom pojedinom slučaju, svakako bi dodatno produžila postupak.

⁸² Dika, Mihajlo, *loc. cit.*

⁸³ *...Nije u pravu revident kada smatra da je u situaciji kada je tuženik odustao od ranije podnesene žalbe, žalba umješača na strani tuženika, unatoč te činjenice, dopuštena. Naime, nižestupanjski sudovi pravilno smatraju da umješač može poduzimati samo one radnje koje se mogu smatrati kao povoljne za stranku, a to je svakako i žalba. No, u situaciji kada je stranka kojoj se umješač pridružio podnijela žalbu, a nakon toga odustala od svoje žalbe, samom tom činjenicom žalba umješača u suprotnosti je s radnjom stranke kojoj se pridružio. Naime, žalba umješača u suprotnosti je s radnjom stranke kojoj se pridružio, jer je stranka od svoje žalbe odustala čime je manifestirala svoju volju za nastupom pravomoćnosti presude pa bi žalba umješača, da nije odbačena, nastup*

se isti ne bi bio dopušten. S druge strane, načelno povoljne radnje koje poduzme umješač u svoje ime, tretiraju se kao radnje stranke kojoj se umješač pridruži, ako ih ta stranka ne ospori. U teoriji je zastupljena i diskutabilna teza kako umješač može poduzimati procesne radnje koje bi za stranku bile načelno i objektivno korisne samo dok stranka kojoj se pridružio na njih prešutno pristaje.⁸⁴ Bilo bi poželjno da drugostupanjski sud, kada postupa po žalbi umješača, prvotno provjeri je li žalba dostavljena strankama, kako bi se izbjegle moguće sporne situacije oko očitovanja volje i samim time (ne)prihvatanja podnesenog pravnog lijeka.⁸⁵ S druge strane, sama okolnost da se stranka nije koristila pravom na žalbu ne implicira zaključak kako je stranka time manifestirala volju da podnošenje žalbe nije u njezinom interesu. Takvo bi zaključivanje bilo jedino opravdano u slučaju da je stranka izričito otklonila izjavljenu žalbu umješača.⁸⁶

2.8. Mogućnost stupanja umješača u parnicu umjesto stranke kojoj se pridružio

Uz čitav niz mogućnosti i obveza koje ZPP propisuje za umješača, u čl. 208. st. 5. predviđena je mogućnost svojevrsne promjene stranaka u parnici kad umješač stupi u parnicu kao stranka umjesto stranke kojoj se pridružio. Kao najvažniju pretpostavku za ostvarenje tog procesnog instituta, zakon navodi pristanak obiju parničnih stranaka pa sud bez pristanka stranaka ne može prihvatiti umješača kao stranku. Do subjektivne preinake stupanjem umješača u parnicu umjesto stranke kojoj se pridružio može doći od trenutka od kada je parnica počela teći među prvobitnim strankama (litispencijija) pa sve do pravomoćnosti odluke o tužbenom zahtjevu, te u tijeku postupka nastavljenog podnošenjem izvanrednog pravnog lijeka (arg. ex. čl. 206. st. 2. ZPP). Ako bi sud prihvatio umješača kao stranku bez pristanka neke od prvobitnih stranaka počinio bi (relativno) bitnu povredu parničnog postupka.⁸⁷

Generalno, osim podnošenjem tužbe, procesni položaj stranke u parnici može se steći i na temelju sukcesije u procesni položaj osobe koja je do tog trenutka bila parnična stranka. U slučaju iz čl. 208. st. 5. ZPP-a radilo bi se o procesnopravnoj sukcesiji umješača u položaj stranke kojoj se pridružio, a koja može nastati i neovisno o građanskopravnoj sukcesiji.⁸⁸ To praktično znači kako će umješač stupiti u sva procesna ovlaštenja i tereće prednika. Na njega će djelovati donesene odluke, prekluzije, a poduzete radnje neće izgubiti svoje procesno značenje. Dakle, umješač koji bi stekao položaj stranke ne bi iz razloga neprekinutog kontinuiteta objektivnog procesnopravnog odnosa počeo parnicu iznova, već bi nastavio u onom stadiju u kojem se parnica nalazi u trenutku njegova stupanja u nju.⁸⁹

pravomoćnosti odgodila. Utoliko su nižestupanjski sudovi pravilno primijenili odredbu iz čl. 208. st. 4. ZPP-a, i zato žalbu umješača kao nedopuštenu odbacili."(VSRH Revt 171/2006-2 od 3.4.2007.)

⁸⁴ Triva, Dika, *op. cit.* (bilj. 19), str. 454. U ovom slučaju upozoravamo kako prešutni pristanak, po našem mišljenju, ne bi bio dovoljan za ocjenu relevantnosti poduzete radnje. Stranka bi na nedvosmislen i jasan način trebala dati do znanja što misli o poduzetoj radnji umješača. Tim više što je naš pravni sustav utemeljen u osnovi na tezi neopredijeljenog stava prema stranačkoj pasivnosti. Ne može se zapravo znati što stranka svojom šutnjom izražava te je zbog toga potrebno na nedvosmislen način manifestirati svoju volju da bi sud mogao ocijeniti namjeru stranke. U tom smislu VSRH koji je u odluci U-III/3920/2003 usvojio ustavnu tužbu i ukinuo rješenje Županijskog suda u Zagrebu koji je pogrešno odbacio umješačevu žalbu kao nedopuštenu. Naime, žalba koju je podnio umješač dostavljena je na očitovanje tuženoj (stranci kojoj se umješač pridružio), a koja se na tu žalbu nije očitovala u smislu da je izjavljivanjem tog pravnog lijeka umješač postupio suprotno njezinim pravnim radnjama, što je sud protumačio na način da je žalba umješača bila dopuštena.

⁸⁵ U tom smislu Boić, Vitomir, *op. cit.* (bilj. 25), str. 40.

⁸⁶ VSRH, Rev-x 227/09-2, od 4.6.2009.

⁸⁷ Čizmić, Jozo, *Preinaka tužbe*, u: Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, v.28, br.1, 39-73, 2007. godina

⁸⁸ Triva, Dika, *op. cit.* (bilj. 19), str. 301.

⁸⁹ Ibid.

3. Djelovanje intervjenskog učinka na običnog umješača

3.1. Pojam i značenje intervjenskog učinka u teoriji i praksi

Specifičan učinak pravomoćne presude prema umješaču donesene u parnici u kojoj je sudjelovao u tom svojstvu, a koji učinak dolazi do izražaja u „novoj parnici“, nazivamo intervjenskim učinkom (efektom). Teorijski, intervjenski je učinak povezan sa načelom saslušanja stranaka (arg. ex. čl. 5. ZPP) te u određenoj mjeri sa načelom jednakosti u procesnom smislu (arg. ex. čl. 14. st. 2. URH) te pravom na pravično suđenje (arg. ex. čl. 29. st. 1. URH). Naime, stajalište je i sudske prakse kako umješaču valja dostavljanjem poziva i odluka suda omogućiti poduzimanje svih procesnih radnji u postupku pogodnih da pomognu uspjehu stranke kojoj se pridružio. Zato, kad je sud propustio tako postupiti, ne može se osnovano prema umješaču isticati intervjenski efekt parnice.⁹⁰ Odredba čl. 209a ZPP prema kojoj se, između ostalog, pravila o podnescima i dostavi strankama na odgovarajući način primjenjuju i na umješača, ide u prilog stajalištu da isti mora biti upoznat sa odlukama i radnjama koje se poduzimaju na sudu jednako kao i stranka. Dakle, umješaču mora biti omogućeno sudjelovanje u postupku i poduzimanje procesnih radnji da bi se mogao uspješno istaknuti intervjenski učinak, neovisno o tome da li će umješač stvarno i intervenirati. Odluka o stupanju u parnicu isključivo ovisi o umješaču.⁹¹ Smatra se da presuda ne bi proizvodila intervjenski učinak ako bi miješanje bilo uskraćeno, osim zbog razloga koji se mogu pripisati isključivo umješaču.⁹² O kakvim je to razlozima riječ koji bi doveli do toga da presuda proizvodi intervjenski učinak i prema trećoj osobi kojoj je miješanje uskraćeno, morati će razjasniti sudska praksa.⁹³

Umješač ne može u odnosu na stranku kojoj se bio pridružio u prethodnom postupku tvrditi da spor, onako kako je tijekom tog postupka izložen sudu, nije pravilno riješen. Njegov prigovor istaknut u novoj parnici, da je stranka kojoj se bio pridružio pogrešno vodila spor, može biti prihvaćen samo utoliko, ukoliko je isti s obzirom na stanje spora u vrijeme svog stupanja u prethodnu parnicu ili izjavama i radnjama te stranke bio spriječen poduzeti radnje koje bi dovele do povoljnijeg ishoda spora, odnosno ako takve radnje, za mogućnost čijeg poduzimanja on (umješač) nije znao, sama stranka nije poduzela namjerno ili iz grube nepažnje (čl. 208a st. 1. ZPP). Sličnu, gotovo identičnu odredbu nalazimo u § 68 ZPO. Intervjenski se učinak ustvari svodi na to da umješač ne može poricati ni činjeničnu ni pravnu ocjenu stvari u donesenoj presudi pri reguliranju svojih odnosa sa strankom kojoj se pridružio.⁹⁴ No, da bi se intervjenski učinak pravomoćne presude mogao u „novoj“ parnici istaknuti prema bivšem umješaču, a sada u pravilu tuženiku, potrebno je da se ispune neke pretpostavke:

⁹⁰ VS, Rev-1393/84 od 21.3.1985. u: Grbin Ivo, op.cit. (bilj.31), str. 200.; Za moguće drukčije postupanje kod ovakvih slučajeva vidi *supra ad* 1.4.1.3. Zanimljivo je kako je u ZTD-u obveza obavještanja propisana na način da se informacija o pokrenutom postupku povodom tužbe za pobijanje objavljuje u glasilu društva, a ne šalje se svakom dioničaru ponaosob. O tome *amplius infra ad loc.* 4.3.

⁹¹ U tom smislu Pavlović, Mladen, *op. cit.* (bilj. 7), str. 64.; U recentnim sudskim odlukama se također najčešće sastajemo sa stajalištima kako je upravo na strankama red da obavijeste treću osobu o parnici, zanemarujući eventualno druge mogućnosti obavještanja i saznanja treće osobe o istoj. Nepostupanje na taj način omogućuje u „novoj parnici“ umješaču isticanje prigovora nesavjesnog vođenja parnice protiv stranke koja ga je propustila obavijestiti. U tom smislu VTS Pž 2185/03-3 od 29.8.2006..

⁹² Dika, Mihajlo, *op. cit.* (bilj. 7), str. 282.

⁹³ Trebalo bi ipak stati na stajalištu kako presuda ne bi proizvodila intervjenski učinak prema umješaču kad je miješanje uskraćeno. Umješač nema nikakvih procesnih dužnosti ni tereta, a uskraćivanjem miješanja onemogućeno mu je poduzimati radnje koje bi dovele do povoljnijeg ishoda za stranku kojoj se pridružio, te je stoga nepravilno isticati intervjenski efekt umješaču kojem je uskraćeno miješanje. Nadalje, teško je zamisliti razlog koji bi sam umješač „skrivio“ sa svrhom da se „isključiti“ iz postupka. Ipak je on ta osoba kojoj je primarna intencija pomoći „a ne odmoći, stranci kojoj se pridružio.

⁹⁴ VTS Pž 2185/03-3 od 29.8. 2006.

- 1) Obveza omogućavanja sudjelovanja umješaču u „prethodnom“ postupku uz poduzimanje svih procesnih radnji koje doprinose uspjehu stranke kojoj se pridružio.
- 2) Stranka koja se sad poziva na intervencijski učinak morala je lojalno voditi „prethodnu“ parnicu.⁹⁵

Treba napomenuti kako se postojanje tih pretpostavki presumira sve dok se u pogledu prigovora bivšeg umješača ne dokaže protivno.⁹⁶

Intervencijski se učinak odnosi primarno na umješača te je zastupljeno shvaćanje kako se na presudu u svoju korist može pozvati samo stranka, a ne i umješač, budući da potonji može utjecati na ishod parnice.⁹⁷ Diskutabilno je i pitanje uloge u kojoj će se bivši umješač naći u „novoj“ parnici. Hoće li on redovno biti u poziciji tuženika ili bi bio ovlašten nastupiti s pozicije tužitelja? Po dikciji odredbe čl. 208a ZPP proizlazi kako bi bivši umješač u „novoj“ parnici redovno nastupao s pozicije tuženika. Naime zakon mu daje ovlasti isticanja prigovora, što je defenzivna parnična radnja, koju gotovo isključivo koristi pasivna stranka u postupku.⁹⁸ O prigovoru nesavjesnog vođenja parnice *amplius infra*.

Kako bi dobili predodžbu o načinu djelovanja intervencijskog učinka, te same intervencije, prikazati ćemo dva primjera iz sudske prakse. U prvobitnoj parnici naručitelj radova vodio je protiv izvođača parnicu u vezi s nedostacima radova koje je izveo podizvođač. U „novoj“ parnici izvođač traži isplatu onog što mu je naloženo platiti naručitelju od podizvođača. Da bi se izvođač u „novoj“ parnici mogao pozvati na intervencijski učinak ranije donesene presude, on je morao prvobitnu parnicu lojalno voditi i o njoj obavijestiti podizvođača. Ukoliko je tako postupio, podizvođač kao tuženik u „novoj“ parnici neće moći osporavati činjeničnu niti pravnu ocjenu stvari iz prijašnje parnice.⁹⁹

3.2. Objektivne granice intervencijskog učinka

Ukoliko su se stekli uvjeti za uspješnim isticanjem intervencijskog učinka, postavlja se logično pitanje na koje bi se to dijelove pravomoćne sudske odluke taj učinak odnosio i što je suštinski njegov objekt. Naime, u teoriji se intervencijski učinak dovodi u korelaciju s pravomoćnosti te se opravdano navodi kako su objektivne granice intervencijskog učinka šire od objektivnih granica pravomoćnosti.¹⁰⁰ Dok se pravomoćnost odnosi samo na dispozitiv presude, intervencijski se učinak odnosi i na utvrđenja o činjeničnom stanju te stavove suda o pravnim pitanjima (arg. ex. čl. 332. st. 2. ZPP u vezi sa čl. 208a ZPP). Dak-

⁹⁵ Triva, Dika, *op. cit.* (bilj. 19), str. 455.

⁹⁶ Triva, Dika, *op. cit.* (bilj. 19), str. 456.

⁹⁷ Kaleb, *op. cit.* (bilj. 6), str. 107. Radi se o jednom *stricto sensu* tumačenju.; Dika, Mihajlo, *op. cit.* (bilj. 7), str. 285., naprotiv navodi kako bi trebalo proširiti subjektivne granice intervencijskog učinka, na način da bi se i umješač mogao pozivati na ranije donesenu presudu, što opravdava činjenicom povećanja opće efikasnosti pravosuđenja, ali uz poštivanje principa na pravično suđenje.

⁹⁸ U tom smislu Dika, Mihajlo, *op. cit.* (bilj. 7), str. 283., koji navodi kako će bivši umješač redovno imati položaj pasivne stranke u „novoj“ parnici. U Triva-Dika, *op. cit.* (bilj. 19), str. 455., govori se da će imati u pravilu položaj pasivne stranke, dok Kaleb, Zorislav, *op. cit.* (bilj. 6), str. 107., navodi kako će bivši umješač imati u pravilu položaj tužitelja, ali ne navodi primjer kojim bi potkrijepio svoju tezu. U slučaju prihvaćanja teze o proširivanju subjektivnih granica intervencijskog učinka na način da bi se i umješač mogao pozivati na isti u „novoj“ parnici tada bi mogli zamisliti slučaj gdje bi umješač nastupao s pozicije tužitelja opravdavajući to okolnošću da je, između ostalog, u presudi navedeno nešto što bi samo njemu išlo u korist. No, u tom bi se slučaju radilo o nekom posebnom interesu te bi se logično mogli zapitati zašto je umješač uopće želio intervenirati u prvobitnoj parnici kad je imao neki interes suprotan onom kakav je imala stranka kojoj se pridružio. Uostalom, sud takvo mijesanje ne bi ni dopustio već bi ga uputio da takav svoj interes ostvari drugim putem.

⁹⁹ U ovom se slučaju radi o obavještanju treće osobe o parnici, a intervencija je jedna od mogućnosti koja trećoj osobi stoji na raspolaganju kako bi zaštitila svoje interese. O nekim slučajevima intervencije vidi *amplius infra ad. loc.* 3.4.

¹⁰⁰ Dika, Mihajlo, *op. cit.* (bilj. 7), str. 284.; Kaleb, Zorislav, *op. cit.* (bilj. 6), str. 107.

le, sud bi u novoj parnici bio vezan ne samo za sadržaj izreke presude, već i za činjenična utvrđenja o kojima se sud izjasnio u njezinom obrazloženju.¹⁰¹

Sadržaj same izreke presude implicira neke zaključke koji mogu biti relevantni za prosuđivanje odnosa među strankama u novoj parnici. Tako je kondemnacija osnova za traženje regresa ili naknade štete od bivšeg umješača. Npr. osiguravajuće društvo za automobilsku odgovornost tražiti će regres od štetnika na osnovi presude u prvobitnoj parnici na osnovi koje je bio dužan isplatiti određeni iznos oštećeniku. Konstitutivna izreka može prestankom, promjenom ili nastankom nekog odnosa prejudicirati pravnu poziciju stranke koja sada tuži bivšeg umješača radi otklanjanja štetnih posljedica koje je zbog toga pretrpjela.¹⁰² Deklaratorna izreka također može prejudicirati pravnu poziciju stranke na primjeru u kojem dužnost jamca na ispunjenje obveze zavisi od utvrđenja pravnog odnosa između vjerovnika i glavnog dužnika.

3.3. Relativnost intervencijskog učinka i isticanje prigovora bivšeg umješača

Iz dikcije drugog dijela odredbe čl. 208a ZPP možemo zaključiti kako bivši umješač može otkloniti od sebe djelovanje intervencijskog učinka u novoj parnici, pod nekim pretpostavkama. U tom smislu se kaže kako to djelovanje nije apsolutno, već relativno. Naime, ukoliko stranka namjerno ili iz grube nepažnje nije poduzimala radnje koje su mogle dovesti do povoljnijeg ishoda spora, odnosno ukoliko je sam umješač, zbog malicioznog ponašanja stranke kojoj se pridružio, bio spriječen poduzimati takve radnje onda je u naknadnoj parnici, sada bivši umješač, ovlašten podnijeti tzv. prigovor nesavjesnog (pogrešnog) vođenja parnice (arg. ex. čl. 208a ZPP). Teret dokaza da postoje okolnosti koje bi opravdale otklanjanje intervencijskog učinka leže na umješaču. U tom bi se smislu intervencijski učinak očitovao kao oboriva predmnjeva o postojanju činjenica na kojima se temelji presuda, o postojanju pravnih odnosa koji su utvrđeni u izreci presude te o mjerodavnosti ostalih dispozicija sadržanih u izreci presude.¹⁰³ Dakle i po svojoj relativnosti (otklonjivosti) se intervencijski učinak razlikuje od pravomoćnosti koja djeluje apsolutno u smislu da stranke u drugim postupcima ne mogu dovoditi u pitanje pravilnost onoga o čemu je sud odlučio u izreci presude (arg. ex. čl. 333. ZPP).

U nastavku ćemo prikazati neke sudske odluke u kojima ćemo vidjeti značaj intervencijskog učinka i njegovu relativnost u praksi:

- a) ...Pregledom spisa broj P-7334/91, u kojem su ovdje tužitelji, odnosno prednik tužitelja tuženik, a Vladimir Peranović tužitelj, utvrđeno je da prednik sadašnjeg tuženika nije bio obaviješten o postojanju te parnice i nije bio pozvan kao umješač na strani tuženika (prednika tužitelja) i pomoći tadašnjim tuženicama u sporu. Zbog propusta prema sadašnjem tuženiku nastupio je specifičan procesni efekt – intervencijski efekt, stoga je tuženik u ovoj parnici mogao istaknuti prigovor lošeg vođenja parnice... Prigovor tuženika zasnovan je na tvrdnji da ovdje tužitelji, odnosno prednik tužitelja ne bi izgubio prijašnju parnicu, da je pravovremeno o njoj obavijestio prednika tuženika, koju tvrdnju tužitelj nije uspješno osporio...(VTS, Pž 2185/03-3, od 29.8.2006.)
- b) ...Sporno je među strankama je li tuženik dužan naknaditi tužitelju štetu koju je ovaj pretrpio zbog raskida ugovora s krajnjim korisnikom. Kako je tuženik u postupku sudjelovao kao umješač, on ne može u odnosu na stranku kojoj se pridružio u prethodnom postupku tvrditi da spor nije pravilno riješen. Nije osnovan ni prigovor zastarijevanja iz razloga što je prekid zastarijevanja nastao stupanjem umješača u parnicu... (VTS, Pž-2480/04-3, od 29.11.2006.)

¹⁰¹ U tom smislu Dika, Mihajlo, *op. cit.* (bilj. 7), str. 284.

¹⁰² Dika, Mihajlo, *loc. cit.*

¹⁰³ Dika, Mihajlo, *op. cit.* (bilj. 7), str. 285.

- c) „Ako štetnik nije bio niti umješač niti obaviješten o parnici vođenoj između oštećenika kao tužitelja i štetnikova osiguratelja od odgovornosti kao tuženika, štetnik može u regresnoj parnici koju protiv njega vodi osiguratelj istaknuti sve prigovore koje bi bio ovlašten isticati i prema oštećenome neposredno, dakle i prigovora koji se tiču opsega odgovornosti, osnovanosti zahtjeva i visine štete.“ (Vs, Rev 597/85 od 25.4.1985.)
- d) „Regresni vjerovnik se kao tužitelj u postupku protiv regresnog dužnika ne može pozivati na intervencijski učinak pravomoćne presude donesene u prijašnjoj parnici koju je treća osoba vodila protiv regresnog vjerovnika kao tuženika ako on o toj parnici nije obavijestio regresnog dužnika.“ (Vs, Rev 226/82 od 13.7.1982.)

3.4. Kazuistički slučajevi intervencije

Neovisno o tome što je čl. 208a. uveden u ZPP tek Novelom iz 2003. god., u sudskoj praksi se kao podlogu za intervencijski učinak uzimalo raznovrsne slučajeve iz Zakona o obveznim odnosima (u daljnjem tekstu: ZOO)¹⁰⁴ i drugih zakona. Osim nekih gore navedenih primjera, u nastavku ćemo iznijeti još neke zakonske primjere i stajališta u sudskim odlukama kako bismo istaknuli važnost intervencije i intervencijskog učinka.

Tako se npr. kao podlogu za intervencijski učinak uzimao sadašnji čl. 433. ZOO u kojem se kupac koji se upustio u spor s trećim i spor izgubio, ipak može pozvati na prodavateljevu odgovornost za pravne nedostatke.

Nadalje, u čl. 726. st. 2. ZOO kod ostave je propisano da je ostavoprimalac dužan obavijestiti sud i ostavodavca o tužbi koju je protiv njega podignula treća osoba kao vlasnik stvari.

Zatim slučaj kad zamjenik nalogoprimca izvršava nalog, nalogodavac ga prema čl. 767. st. 5. može neposredno tužiti, a nalogoprimcu bi trebalo priznati pravni interes da se umiješa na jednoj od strana budući da odgovara za rad i slučajnu propast ili oštećenje koje nastanu kod zamjenika.

Cedent ima pravo na intervenciju u parnici između cesionara i cesusa jer će u slučaju neuspjeha cesionara „oživjeti“ odgovornost cedenta prema cesionaru, (cedent ima pravo pridružiti se cesionaru u sporu koji je ovaj poveo protiv dužnika).¹⁰⁵

Zatim možemo zamisliti situaciju u kojoj bi podzakupnik imao pravni interes pridružiti se tuženom zakupniku u parnici za iseljenje istoga po tužbi zakupodavca.

Nadalje, prema čl. 1061. st. 3. kada djelatnik namjerno ili krajnjom nepažnjom prouzroči štetu trećoj osobi na radu ili u svezi s radom, u pravilu će odgovarati poslodavac. U takvom će slučaju zaposlenik imati pravni interes umiješati se u prvobitnom postupku između oštećenika i poslodavca jer će u naknadnoj parnici poslodavac kao tužitelj imati regresni zahtjev prema bivšem umješaču (zaposleniku).

4. Reguliranje intervencije u ZDS-u uz posebni osvrt na čl. 29. st. 1 Ustava RH

4.1. Općenito

Osim u ZPP-u, mogućnost intervencije spominje se i u drugim zakonskim tekstovima kao što su PZ, ZTD, ObZ i td. Odredbe o intervenciji u tim zakonskim tekstovima primjenjivati će se kao *lex specialis* spram odredbi ZPP-a koje reguliraju intervenciju. Dakle, odredbe tih tzv. posebnih zakona imaju primat u primjeni, a za sva pitanja koja nisu uređena tim zakonima supsidijarno će se primjenjivati ZPP.

¹⁰⁴ Nar. nov. br., 35/05 i 41/08.

¹⁰⁵ Kaleb, Zorislav, *op. cit.* (bilj. 6), str. 104.

Tako je primjerice, mogućnost intervencije predviđena u četvrtoj glavi osmog dijela Pomorskog zakonika koji govori o izvanugovornoj odgovornosti vlasnika broda i brodarka u pomorskim nesrećama. Nadalje, u ObZ-u je intervencija drukčije uređena, prvenstveno zbog pravne prirode obiteljskopравnih odnosa u kojima Centar za socijalnu skrb kao umješač sui generis dobiva specifične ovlasti različite od onih koje obični umješač ima u parničnom postupku. U devetom odjeljku, četvrte glave ZTD-a pod nazivom „Ništetnost i pobojnost odluka glavne skupine“ kod dioničkog društva u čl 363. st. 4. predviđena je mogućnost da se dioničar pridruži tužitelju u postupku kao umješač, najkasnije u roku od mjesec dana od dana kada je u glasilu društva objavljeno da je tužba podignuta i zakazano prvo ročište.¹⁰⁶

Postoje i postupci u kojima zbog prirode pravnih odnosa umješač nije ovlašten sudjelovati. Tako u praksi prevladava stav da, iako se u stečajnom postupku na odgovarajući način primjenjuju pravila parničnog postupka pred trgovačkim sudovima, stečajni postupak je u suštini izvanparnični postupak u kojem ne može sudjelovati umješač.¹⁰⁷ U stečajnom postupku, dakle, ne postoje dvije suprotstavljene stranke o čijim bi se pravima u tom (stečajnom) postupku raspravljalo prema pravilima koja vrijede za parnični postupak.

Odredbama ZSD-a u dijelu o trećim osobama u postupku, kojima su uvedene neke novosti, pojam intervencije zadobio je sasvim nove dimenzije te ih je nužno detaljnije pojašniti i prikazati u nastavku rada, a kako bismo dobili kompletnu sliku o pojmu umješač.

Budući da je pravo na suđenje u razumnom roku jedno od temeljnih prava u postupku, a na čije nepoštivanje se često upozorava i apelira pred instancijskim sudovima, prikazati ćemo i da li bi umješač, kao osoba koja nije stranka u postupku, bio ovlašten tražiti zaštitu pred sudom zbog povrede gore navedenog prava.

4.2. Umješač u postupku povodom individualne antidiskriminacijske tužbe

Dana 9. srpnja 2008. godine donesen je ZSD kojim je detaljno regulirana materija diskriminacije koja je prethodno bila površno regulirana Zakonom o radu. Time je kao dodatna procesna posebnost uvedena mogućnost da treća osoba sudjeluje u postupku povodom individualne antidiskriminacijske tužbe kao umješač na strani javnog interesa (arg. ex. čl. 17. st. 1. u vezi sa čl. 21. ZSD). Dakle, riječ je o institutu umješača blizak onom u obiteljskopравnim postupcima što smo naprijed naveli. U ovakvim antidiskriminacijskim postupcima uvedena je do sada najšira mogućnost da pojedina tijela, organizacije, ustanove, udruge ili druge osobe, koje se bave promicanjem i zaštitom interesa skupina u pogledu kojih se pojavljuju osnove diskriminacije, interveniraju u postupak kao svojevrsni *amicus curiae*.¹⁰⁸ O stranačkoj sposobnosti i njezinom priznanju *amplius supra ad 2.4.1.1.* Smatra se kako bi legitimni interes za miješanje imale i organizacije koje se općenito bave ljudskim pravima, budući da nije nužno da se umješač bavi isključivo zaštitom prava i interesa pojedine skupine, što značajno povećava krug mogućih umješača.¹⁰⁹

Nadalje, specifično je u ovim postupcima što sud može dopustiti miješanje samo uz pristanak tužitelja (arg. ex. čl. 21. st. 2. ZSD). Dakle, protivljenje tužitelja imalo bi značenje apsolutne zabrane u kojem bi slučaju sud bez ikakvih diskrecijskih ovlasti morao odbiti zahtjev za miješanjem, a u ostalome se na miješanje supsidijarno primjenjuju odredbe ZPP-a (arg. ex. čl. 21. st. 1. ZSD). Odredbu koja kaže da umješač iz antidiskriminacijskog

¹⁰⁶ Više o obavještanju treće osobe o parnici u procesnopравnom i građanskopравnom smislu *supra ad loc.* 2.4.1.3. i 3.1.

¹⁰⁷ U tom smislu VTS RH, Pž -1800/05 od 22.11.2005.; VTS RH, Pž-7063/08-3 od 11.11.2008.

¹⁰⁸ U tom smislu Uzelac, Alan, *op. cit.* (bilj. 37), str. 100.

¹⁰⁹ *Ibid.*

postupka može poduzimati radnje u postupku i imati u postupku sva prava koja pripadaju umješaču valja shvatiti na način da mu pripadaju sva ovlaštenja iz ZPP-a uz još neka posebna ovlaštenja po ZSD-u (arg. ex. čl. 21. st. 3. ZSD). No, ne treba smetnuti s uma kako se umješač može u antidiskriminacijskim postupcima umiješati samo na strani tužitelja (arg. ex. čl. 21. st. 1. ZSD) te će u tom slučaju, kao i kod običnog umješača, radnje imati pravni učinak samo ako nisu u suprotnosti s radnjama osobe koja se poziva na postojanje diskriminacije.

4.3. Umješač i zaštita prava na suđenje u razumnom roku

Odlučili smo se prikazati da li bi umješač bio legitimiran za traženje zaštite pred sudom povodom povrede prava na suđenje u razumnom roku zbog čestih pritužbi na dugotrajnost sudskih postupaka i zanimljivim stajalištem sudske prakse oko ovog pitanja. Naime, temeljem čl. 27. st. 1. Zakona o sudovima¹¹⁰, stranka u sudskom postupku koja smatra da nadležni sud nije odlučio u razumnom roku o njezinom pravu ili obvezi ili o sumnji ili optužbi za kažnjivo djelo, može neposredno višem sudu uputiti zahtjev za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku. Dakle, usko gramatičkim tumačenjem ove odredbe mogli bismo zaključiti kako obični umješač ne bi bio procesno legitimiran za podnošenje zahtjeva budući da on nije stranka u postupku, već sudionik. No, dovođenjem te odredbe u vezi sa čl. 29. st. 1. Ustava prema kojem svatko ima pravo da zakonom ustanovljeni neovisni i nepristrani sud pravično i u razumnom roku odluči o njegovim pravima i obvezama, ili o sumnji ili optužbi zbog kažnjivog djela, u vezi čl. 6. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, dolazimo do drukčijeg shvaćanja. Naime, radi se o izvorima koji su hijerarhijski viši od Zakona u sudovima te kao takvi imaju primat u primjeni. U njima je navedeno kako svatko ima pravo tražiti takvu zaštitu, dakle treba uzeti i obični umješač. Takvo stajalište zauzima i recentna sudska praksa.

U dvjema odlukama VSRH pod brojem Gžzp 340/08-2 od 21.4.2009. te Gžzp 107/08-2 od 27.10.2009. zauzeto je stajalište kako je obični umješač ovlašten tražiti zaštitu prava na suđenjem u razumnom roku što se obrazlaže na sljedeći način: „Suprotno žalbenim navodima protustranke da zahtjev za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku predlagateljice treba odbaciti zbog nedostatka procesne legitimacije, pravilno sud prvog stupnja zahtjev nije odbacio, a s obzirom da se radi o osobi koja iako nema procesno pravni položaj stranke u tom postupku, u istom sudjeluje jer ima pravni interes da u parnici koja teče među drugim osobama tuženik kome se pridružila uspije (čl. 206. ZPP-a), te se smatra sudionikom u postupku. Kao sudionik u postupku predlagateljica je ovlaštena poduzimati parnične radnje koje su u načelu povoljne za tuženika kome se pridružila te također ima pravni interes da sud u razumnom roku dovrši postupak i donese odluku jer će se pravne posljedice presude na posredan način odraziti i na njenu pravnu situaciju.

S obzirom na prethodno navedeno, prema stajalištu ovog suda, umješač je ovlašten zahtijevati zaštitu prava na suđenje u razumnom roku u smislu odredbe članka 27. stavka 1. ZS-a, to stoga što se radi o posebnom institutu, kojim se štite ustavna i konvencijska prava stranaka da im sud o njihovim pravima i obvezama odluči u razumnom roku (odredbe članka 29. stavka 1. Ustava Republike Hrvatske - "Narodne novine" broj 41/01. - pročišćeni tekst, i 55/01. te članka 6. stavka 1. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda - „Narodne novine“ - Međunarodni ugovori, broj 18/97., 6/99., 8/99. - ispr. i 14/02.)“.

¹¹⁰ Nar. nov., br. 150/05, 16/07, 113/08 i 153/09.

5. Snošenje i naknada troškova od strane običnog umješača

5.1. Načelo causae i načelo culpa u parničnom postupku

Naposljetku ćemo se dotaknuti pitanja koje je po našem mišljenju najdiskutabilnije i najproblematičnije, budući da postoje jasna razmimoilaženja između teorije i prakse.

Za početak izlaganja o troškovima treba generalno navesti kako postoje dvije osnove, odnosno 2 pravila na kojima svaki sudionik u parničnom postupku temelji svoj zahtjev za naknadom istih. S jedne strane kao osnovno se pravilo, po kojem dužnost snošenja troškova tereti onu stranku koja je u parnici pretrpjela neuspjeh, javlja načelo causae (arg. ex. čl. 154. st. 1. ZPP). Opravdano je da svoje troškove snosi i da ih drugom nadoknađuje onaj koji je svojim držanjem prije pokretanja parnice dao povoda parnici. To je pravilo, zbog nekih nepravičnih rješenja koje bi dovela njegova beziznimna primjena u svim situacijama, korigirano načelom odgovornosti za krivnju ili za slučaj – načelom culpa.¹¹¹ Po tom načelu, neovisno o uspjehu u parnici, troškove snosi onaj koji je tijekom postupka svojom krivnjom ali i slučajem koji mu se dogodio iste prouzročio protivnoj strani (arg. ex. čl. 156. st. 1. ZPP).

Nadalje, treba uzeti kako je dužnost naknade parničnih troškova samostalna imovinsko-pravna obveza regulirana procesnim zakonom, nezavisno od materijalno-pravnog odnosa u kojem se vodi parnica. No, samo odlučivanje o naknadi parničnih troškova predstavlja primjenu materijalnog prava, bez obzira što su odredbe o tome sadržane u procesnom zakonu.¹¹² Ovlaštenje na traženje naknade parničnih troškova može se ostvarivati samo u parnici u kojoj su troškovi nastali i u pravilu samo dok parnica traje. Treba zaključiti kako bi pravo na sudsku zaštitu često bilo iluzorno kad bi troškovi prouzročeni vođenjem parnice pali definitivno na teret onog koji je parnicu pokrenuo radi opravdane zaštite svojih prava. Zaštita će biti potpuna samo ako njezino ostvarivanje ne bude skopčano s nepotrebnim izdacima. To je moguće ako se načelno stane na stajalište da je definitivno dužan snositi svoje troškove i naknaditi troškove svom protivniku onaj, koji je svojim držanjem prije i izvan parnice doveo do potrebe da se parnica vodi, koji je prouzrokovao parnicu, koji je dao povoda povredom subjektivnih prava pa je zbog toga izgubio parnicu (arg. ex. čl. 154. st. 1. ZPP).¹¹³

5.2. (Ne)mogućnost primjene pravila o parničnim troškovima na običnog umješača

Kada dolazimo do pitanja primjene naprijed navedenih pravila na umješača, dolazimo do oprečnih stajališta u literaturi i sudskoj praksi. Naime, u sudskoj je praksi zauzeto diskutabilno stajalište kako umješač ne može, u glavnoj stvari, biti osuđen niti mu se išta može dosuditi. Odredba čl. 154. st. 1. ZPP, po kojoj je stranka koja u cijelosti izgubi parnicu dužna protivnoj stranci i njezinom umješaču naknaditi troškove, vrlo je vjerojatno poslužila kao podloga tom sudskom stavu. No, u toj odredbi kao ni u cijelom ZPP-u nije sadržana umješačeva obveza za naknadom parničnih troškova.¹¹⁴ Prije nego što se upustimo u meritum razmatranja, potrebno se vratiti na pravni položaj umješača kako bismo dali ispravnu dijagnozu problemu.

¹¹¹ U tom smislu Triva, Dika, *op. cit.* (bilj. 19), str. 463.

¹¹² VSRH, Rev 956/2005-2 od 5.4.2007.

¹¹³ VTS, Pž -6054/06-3 od 1.4.2008.god.

¹¹⁴ U tom smislu Dika, Mihajlo, *op. cit.* (bilj. 7), str. 280.

5.2.1. Načelo *causae* - aktivna i pasivna legitimacija

U parnici umješač ne ističe svoje vlastite zahtjeve, već pomaže stranci kojoj se pridružio da uspije u parnici. Zastupljeno je stajalište da mora predujmiti svoje parnične troškove pa se nameće pitanje njihove naknade.¹¹⁵ Zakon mu priznaje pravo na tu naknadu (arg. ex. čl. 154. st. 1. i 2. ZPP), ali svakako treba voditi računa o tome da se u parnici odlučuje o zahtjevima stranaka, te da parnicu ne može izgubiti/dobiti umješač, već jedino stranka. Zato on, što se tiče uspjeha u parnici, slijedi sudbinu stranke kojoj se pridružio. Ako ona uspije u parnici (u cijelosti/djelomično) i umješač će imati pravo od protivne stranke zahtijevati naknadu svojih parničnih troškova.¹¹⁶ Glede samog zahtjeva umješača prema protivnoj stranci za naknadu parničnih troškova po načelu *causae*, treba uzeti kako je samostalan (arg. ex. čl. 154. ZPP). Dakle, treba uzeti kako bi umješač bio aktivno legitimiran na podnošenje samostalnog zahtjeva za naknadom parničnih troškova po načelu *causae*, a čiji bi (ne)uspjeh na ostvarivanje istih zavisio od (ne)uspjeha stranke kojoj se pridružio u postupku. Ako umješač ne postavi zahtjev za naknadom parničnih troškova oni mu neće biti dosuđeni, bez obzira što su oni priznati stranci kojoj se pridružio. S druge strane, odricanje stranke kojoj se pridružio od zahtjeva za naknadom parničnih troškova ne oduzima umješačevo pravo da potražuje svoj parnični trošak.¹¹⁷

Nadalje, postavlja se pitanje naknade parničnih troškova u slučaju kad umješač i stranka kojoj se pridružio izgube parnicu. Da li bi u tom slučaju umješač bio dužan protivnoj stranci naknaditi troškove odnosno je li on pasivno legitimiran po načelu *causae*? Ako se kretao u granicama dopuštenih dispozicija i nije poduzimao neovlaštene radnje, a s obzirom na njegov pravni položaj i stajalištu sudske prakse o tom pitanju, te nedostatku zakonskih odredbi, treba uzeti kako on u načelu nije pasivno legitimiran po načelu *causae*. Stranci koja u cijelosti uspije u parnici, dužna je naknaditi parnične troškove protivna stranka, ali ne i umješač na njejoj strani, pa čak ni onda kad ima položaj jedinstvenog suparničara.¹¹⁸ Nadalje, ako stranka kojoj se umješač pridružio izgubi spor, bit će dužna naknaditi protivnoj stranci troškove sudjelovanja svog umješača, jer je ne protiveći se njegovim radnjama prihvatila iste kao svoje i time prihvatila sav rizik koji iz toga proizlazi.¹¹⁹

Ali u slučaju vođenja incidentalnog postupka za miješanjem u kojem je umješačev zahtjev da mu se dopusti intervencija bio odbačen ili odbijen, potonji bi svakako trebao naknaditi protivnoj, a i svojoj stranci parnične troškove.¹²⁰ O incidentalnom postupku v. supra ad loc. 2.3. bilj. 27.

5.2.2. Načelo *culpa* – aktivna i pasivna legitimacija

Stranka je dužna neovisno o ishodu parnice nadoknaditi protivnoj stranci troškove koje je uzrokovala svojom krivnjom ili slučajem koji se njoj dogodio (čl. 156. st. 1. ZPP). Sud može odlučiti da zakonski zastupnik ili punomoćnik stranke nadoknadi protivnoj stranci troškove koje je uzrokovao svojom krivnjom (čl. 156. st. 2. ZPP). Iz navedenih zakonskih odredbi razvidno je kako se pojam umješača niti implicate ne spominje. To je navelo pravnu teoriju na ekstenzivno tumačenje navedenih odredbi kako bi se popunila svojevrsna pravna praznina nastala neuvrštavanjem umješača u doseg ovog članka. Tako postoji shvaćanje po kojem bi umješač mogao biti osuđen na naknadu par. troškova po

¹¹⁵ Grbin, Ivo, *op. cit.* (bilj. 21), str. 26.

¹¹⁶ Ibid

¹¹⁷ U tom smislu ŽS u Bjelovaru, Gž 1755/05 od 14.10.2005. u: Grbin, Ivo, *op. cit.* (bilj. 21), str. 27.

¹¹⁸ VSRH, Rev-2552/99 od 4.2.2003.

¹¹⁹ U tom smislu Triva, Dika, *op. cit.* (bilj. 19), str. 456.

¹²⁰ U tom smislu Dika, Mihajlo, *op. cit.* (bilj. 7), str. 281.

načelu culpa, budući da i zastupnik može biti osuđen na naknadu istih.¹²¹ Specifičan slučaj takve odgovornosti ticao bi se troškova izazvanih poduzimanjem radnji koje nije ovlašten poduzimati. Naime, poduzimanjem takvih nepovoljnih radnji, on prestaje biti umješačem u mjeri u kojoj tako postupa i zato mora odgovarati za troškove izazvane poduzimanjem takvih nedopuštenih radnji i to objema strankama.¹²² O učincima i odnosu navedenih radnji prema strankama vidi supra ad loc. 2.7.

Što se tiče zahtjeva umješača za naknadom troškova po načelu culpa, trebalo bi uzeti da je on moguć. Naime, ako umješač ima samostalni zahtjev za naknadu troškova prema načelu causae, trebao bi arg. a maiori ad minus, imati to pravo i po načelu culpa.¹²³ U tom smislu govori i stajalište VTS-a, odluka br. Pž-7513/07-3 od 15.7.2008., koji prvostupanjskom sudu sugerira kako mora voditi računa o tome da umješač ima pravo na naknadu parničnog troška po načelu culpa.

5.3. Troškovi koji su potrebni za vođenje parnice s naglaskom na umješača

Pri odlučivanju za koje će troškove stranci priznati pravo na naknadu sud će, ocjenjujući brižljivo sve okolnosti, uzeti u obzir samo one troškove koji su bili potrebni radi vođenja parnice (čl. 155. ZPP-a). Zakon se dakle, služi objektivnim kriterijem. Ne traži se izričito da su troškovi bili potrebni radi svrsishodnog vođenja parnice, no očigledno je da standardni izraz „potrebni“ treba shvatiti u tom smislu. Inače bi se mogao prihvatiti zahtjev za naknadu i onih troškova koji su doduše, sa stajališta stranke koja ih je imala, bili potrebni za to da vodi parnicu kako to ona želi, ali se nisu pokazali svrsishodni radi ostvarivanja objektivno prihvatljivog cilja u postupku. Nesvrsishodne troškove definitivno snosi stranka koja ih je prouzročila, ona nema pravo na naknadu ni kad u parnici uspije. No nepostojanje prava na naknadu nesvrsishodnih izdataka ne znači da stranci ne pripada pravo na naknadu troškova koje je protivnik prouzrokovao svojim nesvrsishodnim radnjama.¹²⁴

Pravilo iz čl. 155. st. 1. ZPP o naknadi samo onih troškova koji su bili potrebni radi vođenja parnice vrijedi i za umješača. U sudskoj su praksi zauzeta zanimljiva stajališta o svrsishodnosti poduzetih radnji umješača:

- a) Umješač je dužan uskladiti svoje parnične radnje s radnjama što ih poduzima stranka kojoj se pridružio tako da se te radnje ne udvostručuju. Stoga, kad stranka i umješač poduzmu svaka za sebe istu parničnu radnju, umješač, iako je žalbom uspio, nema pravo na naknadu troška koji je imao u vezi s tom radnjom (Vs, Gž 3916/74 od 31.3.1975.).¹²⁵
- b) Umješaču treba priznati pravo na naknadu troška i onda ako radnje koje je on predlagao nisu poboljšale položaj stranke na strani koje se umiješao u parnicu. Umješač ne

¹²¹ Ibid, str. 280.

¹²² Dika, Mihajlo, *loc. cit.*; No, s obzirom na akcesornost položaja umješača u parnici i njegovu pomoćnu ulogu kao i činjenicu da nije stranka, mogli bismo dovesti u pitanje ispravnost navedenog stava. Naime, druga mogućnost je da stranka kojoj se umješač pridružio naknadi protivnoj stranci troškove koje joj je umješač prouzrokovao, a onda kasnije u regresnoj parnici potražuje od umješača onaj iznos koji je isplatila protivnoj stranci. Svakako je oportunije da se od običnog umješača direktno traži da naknadi par. trošak, ali nam se čini kako bi drugo rješenje bilo više u skladu sa pravnom prirodom instituta običnog umješača. Tim više što se u čl. 156. St. 2. ZPP, zakonodavac služi terminologijom „Sud može...“, što bi impliciralo kako nije redovno rješenje da se od zastupnika (a *fortiori* umješača) direktno traži naknada, već te troškove nanese protivnoj strani naknađuje stranka, koja se kasnije regresira od zastupnika (a *fortiori* umješača). Dakle, smatramo kako stav po kojem sud može od običnog umješača tražiti da naknadi troškove koje je svojom krivnjom ili slučajem prouzročio protivnoj strani, u svakom pojedinom slučaju, treba uzeti sa rezervom. Procjenu, u skladu sa poštivanjem procesnih načela, treba ostaviti sudu.

¹²³ Dika, Mihajlo, *loc. cit.*

¹²⁴ VTS, Pž -6054/06-3 od 1.4.2008.god.

¹²⁵ Grbin, Ivo, *op. cit.* (bilj. 21), str. 27.

može naime unaprijed znati hoće li ta stranka pravilno voditi parnicu (Vs, Gž 2220/75 od 7.4.1976.).¹²⁶

Treba uzeti, da ukoliko dođe do sadržajnog i funkcionalnog preklapanja radnji stranke i umješača, kako radnje umješača ne bi dodatno pridonosile uspjehu stranke kojoj se pridružio i zato se ne bi mogle smatrati radnjama koje su za to bile potrebne (arg. ex. čl. 155. st. 1. ZPP).¹²⁷ Ako umješač poduzme radnju koju je stranka propustila poduzeti, a ista je poboljšala položaj stranke kojoj se umješač pridružio, valja mu priznati pravo na naknadu troškova. Nadalje, i u slučaju gdje je umješač poduzeo radnju koja je „kvalitetnija“ i više pridonosi uspjehu od radnje koju je sama stranka poduzela, pravo na naknadu troškova umješaču ne bi smjelo doći u pitanje.¹²⁸

6. Zaključak

Iz svega dosad navedenog, jasno proizlazi kako postoje oprečna stajališta oko pojedinih pitanja glede položaja i ovlaštenja običnog umješača u postupku. Treba ukazati na to kako ZPP svojim određenjem procesnog instituta običnog umješača (čl. 154., 206.-209. i 209a.) ostavlja mnoga pitanja otvorenim, što izaziva određene nejasnoće u praksi.

Uvijek treba imati na umu kako obični umješač nije stranka u postupku pa svojim procesnim ovlaštenjima ne može prijeći granice zahtjeva koje je istaknula stranka kojoj se pridružio. Dakle, on ni u kojem slučaju ne može poduzimati radnje u svoje ime, već samo u ime „svoje“ stranke. S tim u vezi, radnje koje umješač poduzima tretiraju se kao procesne radnje stranke kojoj se pridružio, ako ih ona izričito ne ospori. Naime, smatramo kako bi ponajviše iz razloga pravne sigurnosti, stranka morala na jasan način manifestirati svoju volju kako bi se sa sigurnošću moglo utvrditi koja je poduzeta radnja relevantna – ona koju poduzme umješač ili radnja koju poduzme stranka. Prešutan pristanak nema relevantno procesno značenje, a i kasnije provjeravanje radnji koje poduzmu stranka i umješač, zbog nemogućnosti suda da utvrdi pravu volju stranaka, samo dodatno odugovlači postupak i uzrokuje nepotrebne troškove. Zato bi uvijek kad se odlučuje o takvim radnjama (naročito kad se radi o žalbi) koje poduzima umješač, sud trebao provjeriti je li stranka kojoj se umješač pridružio s istim upoznata i kako je manifestirala svoju volju. Takvim tumačenjem čl. 208. st. 4. ZPP-a, izbjegle bi se eventualne sudske pogreške.

Nadalje, određene dvojbe izaziva pitanje pravnog interesa kojeg umješač mora posjedovati želi li intervenirati u parnicu. Ukoliko uzmemo da se radi o procesnoj pretpostavci koju je dovoljno učiniti vjerojatnom, tada umješač riskira, ukoliko neka od stranaka ospori miješanje, svoje sudjelovanje u postupku. Naime, tada će sud u incidentalnom postupku morati o pravnom interesu odlučiti kao o glavnom pitanju i ući u meritum stvari. U tom slučaju, eventualna paušalna izlaganja o pravnom interesu ne mogu činiti dovoljnu osnovu po kojoj bi sud dopustio miješanje. Iz diktije čl. 207. st. 1. ZPP po kojoj sud odbija sudjelovanje ukoliko isti ne postoji, treba uzeti kako se ipak radi o meritornoj pretpostavci, tim više što nigdje nije navedeno odbacivanje prijedloga. Za umješača bi, ako zaista želi intervenirati, iz razloga pravne sigurnosti, najbolje bilo detaljno supstancirati svoj zahtjev takvim činjenicama i dokazima da se na nesumnjiv način može utvrditi postojanje pravnog interesa. Treba uzeti da je pravni interes umješača različit od onog kakvog prezentira stranka. Naime, stranka očekuje određeno angažiranje od suda za ostvarenje nekih svojih subjektivnih prava koja će se tek „iskristalizirati“ u parničnom postupku, dok je umješačev pravni interes u tome da će se uspjeh stranke kojoj se pridružio, posredno odraziti na

¹²⁶ Ibid

¹²⁷ U tom smislu Dika, Mihajlo, *op. cit.* (bilj. 7), str. 281.

¹²⁸ Dika, Mihajlo, *loc. cit.*

njegovu poziciju. Ukoliko se nađe da taj pravni interes nije dovoljan da bi se dopustilo sudjelovanje treće osobe kao umješača u postupku, tada treba uputiti istoga da svoja prava i eventualna potraživanja ostvari na drugi način, npr. podnošenjem tzv. tužbe glavnog miješanja. Ako bi se tražila samo vjerojatnost pravnog interesa u svakom pojedinom slučaju, tada bi se znatno povećao broj intervencija i u onim postupcima gdje miješanje objektivno ne bi bilo potrebno. Tada miješanje ne bi ispunilo svoju glavnu svrhu. Bilo bi korisno da se za sudjelovanje umješača u postupku uvijek donosi posebno rješenje, kako bi se otklonile eventualne nesigurnosti do kojih može doći kasnije u postupku.

Nadalje, de lege ferenda bi trebalo iz razloga procesne ekonomije, po uzoru na §70 ZPO, jasno propisati da o izjavi o stupanju u parnicu odlučuje sud kod kojeg se spis trenutno nalazi, a ne uvijek prvostupanjski sud kako je to sudska praksa definirala. Naime, u slučaju kada se želi intervenirati nakon pravomoćnosti, na način da se treća osoba pridruži nekom ovlaštenom podnositelju pravnog lijeka, bilo bi nesvršishodno da prvostupanjski sud odlučuje o miješanju, a da revizijski sud čeka njegovu odluku pa tek onda odluči o reviziji.

Zatim, sadašnji čl. 208.a. ZPP-a u kojem je uveden intervencijski učinak pravomoćne presude na umješača, trebalo bi de lege ferenda dopuniti na način da se jasno precizira koji bi položaj umješač imao u novoj parnici i tko se sve na taj intervencijski učinak može pozvati. Dužnost obavještavanja jasno je propisana samo kad se radi o zasnivanju nekog građanskopravnog učinka (čl. 211. ZPP), ali što je sa obavještavanjem iz procesnopravnog oportuniteta? Jedino podvođenje pod načelo saslušanja stranaka u širem smislu opravdava stajalište sudske prakse, da stranka, ako želi istaknuti intervencijski učinak prema bivšem umješaču, mora istoga obavijestiti o prvotnoj parnici. Sam institut intervencijskog učinka je inače, po našem mišljenju, vrlo racionalan budući da ne obvezuje sud na ponovno raspravljanje o činjeničnoj i pravnoj osnovi donesene pravomoćne presude, naravno ukoliko isti ne bude uspješno osporen.

Vidjeli smo i da se u drugim zakonskim tekstovima, umješaču pridaje određena važnost. Kad god to priroda pravnih odnosa i postupka dopušta, trećoj se osobi mora omogućiti da zaštiti svoja prava u postupku. Intervencija u ZSD-u dala je sasvim novu dimenziju pojmu umješač, različitu od one propisane ZPP-om. Mogućnost da i umješač bude ovlašten tražiti zaštitu pred sudom u vezi prava na suđenje u razumnom roku, dodatno jača njegovu poziciju u postupku.

Glede naknade parničnih troškova, trebalo bi de lege ferenda uključiti i umješača u odredbu čl. 156. ZPP kako bi se izbjegla divergentna stajališta oko pitanja legitimacije umješača po načelu culpa. Drugo je moguće rješenje da se umješaču posveti zaseban članak u dvanaestoj glavi ZPP-a, gdje bi se na cjelovit način reguliralo pitanje oko parničnih troškova. Sadašnje uređenje ostavlja mnogo prostora suviše ekstenzivnim tumačenjima, što može rezultirati rješenjima koja nisu u skladu sa položajem i ulogom umješača u postupku.

Unatoč tome što su umješačeva ovlaštenja dodatno „pojačana“ uvođenjem čl. 209a. ZPP-a, ne možemo se oteti dojmu kako je njegova uloga u parničnom postupku ipak sporedna. U parnici se odlučuje o zahtjevima stranaka te samo one mogu dobiti ili izgubiti parnicu, a ne umješač. Iako bi njegovo sudjelovanje trebalo biti korisno u rasvjetljavanju složenih pravnih odnosa, stvarnost je drugačija. Naime, često se na umješača gleda samo kao na osobu čije prisustvo u parnici dodatno komplicira dotični predmet i koči ekspeditivnost parničnog postupka. No, ukoliko umješač stvarno posjeduje pravni interes te se savjesno koristi svojim ovlaštenjima i uistinu pomaže stranci kojoj se pridružio, tada njegovo sudjelovanje poprima sasvim novu, za sud i stranke, korisnu dimenziju. Jasnijim zakonskim određenjima i dopuštanjem intervencije samo kada je to zaista potrebno, umješač će napokon postati ono što bi uistinu trebao biti - ne samo pomoćnik i „kontrolor“ stranke kojoj se pridružio, već i poželjan sudionik čija saznanja pomažu sudu pri donošenju konačne odluke.

Summary

This paper is an attempt to give a general overview of the institute “ordinary” intervenor in a lawsuit by presenting theoretical guidelines as well as a number of cases from court practice. After the introduction, the issue of (not) having a legal interest is discussed plus other preconditions that must be fulfilled in order that a third person could intervene in the litigation. The legal status of an “ordinary” intervenor in the lawsuit is discussed as well. The issue of giving a statement for the participation in the litigation is also mentioned and related to that the (not) making of a specific decision about intervention is analysed. The actions that “ordinary” intervenor is/is not authorized to take and the effect of these actions on the party he joined are also examined. The third part of the paper is dedicated to the specific question of the procedural effect on the intervenor, the so-called intervention effect and the importance it has in practice. Furthermore the question of subjective and objective limits of the above mentioned effect is discussed. This paper also presents and briefly analyzes other legal texts in which the institute “ordinary” intervenor plays a significant role. Finally, the most controversial issue of the defrayment of expenses the “ordinary” intervenor has is analysed, based on the principles of *causa* and *culpa*.

Key words: „ordinary“ intervenor, intervention, legal interest, intervention statement, intervention effect, costs